

CATONIS
DISTICHA
DE MORIBVS CVM
SCHOLIIS DE S. Erasmi
Roterodami.

Adiecta sunt,

Dicit Graeca Sapientum, in interprete Erasmo Roterodamo.
Edem per Ausonium, cum Erasmi doctissima enarratione:
Ami Publiani ex eiusdem Erasmi restituione, cumque Schol-
iis eiusdem.
Iheratis ad Demoticum Oratio paratenica, longe ad inueni-
tis inores rite formandos utilissima.

Omnia summâ curâ, diligentiâque excusa.

LONDINI:
Ex Typographia Societatis Stationari-
orum. 1625.

Cum Privilegio.

CATONIS
DISTICHA
DE MORIBVS
CVM SCHOLIIS
DE s. ERASMI
Roterodami.

Adiecta sunt,

Dicta Greca Sapientum, interprete Erasmo Roterodamo.
Eadem per Ausonium, eam Erasmi doctissimā enarratione:
Mimi Publiani ex eiusdem Erasmi restituzione, cūmque
Scholys eiusdem.

*Isocratis ad Demonicum Oratio parenetica, longe ad iuuen-
tutis mores ritē formandos utilissima.*

Omnia summā curā, diligentiaque excusa.

LONDINI,
Ex Typographia Societatis Stationariorum.
c i o I o c x x v i i i .

Cum Privilgio.

*60-152

LIBELLVS ELEGANTISSIMVS
Qui inscribitur C A T O, de Præceptis vitæ
communis, E R A S M O Roterodamo
Castigatore & inter-
prete.

Præfatio cum breuissimis præceptis.

Vm animadueterem quām plurimos homines grauiter errare in via morū, succurrentum & consulendum eorum opinioni fore existimauit, maximè vt gloriōsē viuerent, & honorem continerent. Nunc te, fili charissime, dōcebo, quo pacto mores animi tui componas. Igitur præcepta mea ita legas, vt intelligas: Legere enim & non intelligere, negligere est.

Iaque, Deo supplica. Parentes ama.

Prima pietas est in Deum. Proxima in parentes.
Cognatos cole.

Tertia in reliquos cognatos. Supplicamus Deo sacrificijs. Amamus Parentes, duni obseruamus & obsequimur. Colimus cognatos officijs & consuetudine vitæ.

Magistrum metue.

Olim dabitur ingenuis pueris pædagogus, quem vere- rentur; hunc magistrum vocant. Et animaduerte verbo- rum proprietatem: Deo supplicandum est: Parentes amandi: Cognati colendi: Magister metuendus.

Datum serua.

Quod tuæ creditum est fidei, id serua veluti depositum.
Foro te para.

Id est, his artibus te exerceas vt possis in foro versari, hoc est, in causis agendis. Nam hic olim erat primus gradus ad honores summos. Legi in quibusdam vetustissimis codicibus (*foro pare*) id est, accommoda te rebus præsen- tibus, quenammodum dicimus, vt i foro. Cum hoc inter- pretamento contentit Græcus Planudes, neque dubium est, quin hæc sit germana lectio.

Cum bonis ambula.

Cum optimis habeto consuetudinem. Nam primum tam
tem te iudicabunt, cum qualibus conspexerint te consue-
tudinē agere: deinde bonorum conuictu reddēris melior.

Ad consilium ne accesseris, antequam voceris.

Ne ingeras teipsum alienis negotijs, sed accessitus ac-
cedas.

Mundus es tu.

Id est, neque sordidus, neque luxuriosus, sed eleganti
munditie.

Saluta libenter.

Conciliat enim ea comitas & affabilitas multorum be-
nevolentiam, & alit partam.

Maiori cede.

Id est, noli certare cum potentioribus.

Minori parte.

Id est, noli saeire in eos qui sunt inferiores te, sed illis
concede nonnihil.

Rem tuam custodi.

Ne profundas temerē facultates tuas, ne vel turpiter
egeas, vel turpius rem pares.

Verecundiam serua.

Id est, serua te incontaminatum ac purum ab inquina-
mentis libidinum: castum enim verecundum dicitur: est
autem etatis flos his periculis obnoxius.

Diligentiam adhibe.

Cura in omni re plurimum valet. Negligentia semper
comitem habet infelicitatem.

Libros lege.

Nam ex his citò dicitur, quod longo vitæ usu vix asse-
qui queas.

Quos legeris memento.

Nam quidam onerant se lectione, alia super alia inge-
rentes, neque quicquam insculpunt memoriae.

Familiam cura.

Domestica negotia tibi curanda sunt, non aliena.

Elandus es tu.

Id est, comis in congressu.

Irasci abs re noli.

Ne sis morosus. Nam omnino non commoueri, stipitis est potius quam hominis.

Neminem irriseris.

Est enim argumentum arrogantis stultitiae, *Vel.*

Miserum ne irriseris.

Sic enim quidam codices habent, hoc est, animi vitia rideri merentur: calamitas misericordiam meretur potius quam risum.

Mutuum dato. cui des videto.

Est quidem aliquando danda pecunia mutuò; sed non quibuslibet, sed redditur sbona fide, sed dignis officio, denique ijs, quibus non graueris & dono dare.

Iudicio adesto.

Adsunt aduocati: & id olim erat officium præcipuum in amicos, adeste iudicijs.

Conuiuare raro.

Sæpius vocare ad conuiuium exhaustit substantiā; sæpius ire ad conuiuium, sordidum est: at rariūs vtrumque facere, humanitatis est.

Quod satis est dormi.

Hoc est, non ad voluptatem, sed ad necessitatē naturæ.

Iusfirandum serua.

Non est temerè iurandum: quod autem iuraris, præstandum est, nisi Icelus sit quod iuraris.

Vino te tempora.

Esto moderatus in vino; vel abstine à vino: nam adolescenti dare vinum, est oleum igni addere.

Pugna pro patria.

Pugnandum est, non pro quauis re; sed pro defensione patriæ. Nam canum more, mercede pugnare turpissimum est, & plus quam gladiatorium.

Nihil temerè credideris.

Id est, ne facilis sis ad credenda quævis quæ dicuntur.

Tu te consule.

A te ipso pete consiliū, quite tuaque optimè nosti, *Aut*

Tuid consule.

Id est, caue à consilijs periculosis, tuta consilia sequere.
Nam duplex est lectio.

Mereetricem fuge. *Literas disce.*

Ætas enim prima studio literarum optimè coërcetur à scortis.

Nihil mentiri debes.

Turpe in puerō ingenuo omne mendacium.

Bonis benefacito.

Beneficia non sunt conferenda nisi in bonos: alioquin pereunt.

Maledicuſ ne esſo.

Id est, à conuitijs tempera, neq; carpas vitam alicuius.

Exiſtimationem retine.

Bonam famam tuere, ne perdas: perit enim facile, at non facile sarcietur.

Æquum iudica.

Id est, non ad lucrum, aut ad gratiam: sed ad regulam equitatis.

Parentes patientiā vince.

Ferendi sunt parentes, etiam iniquiores.

Beneficiū acceptū memoreſſo.

Nam dati pulchrum est obliuisci: Accepti verò meminisse decet.

Ad prætorium ſtato.

Multa enim diſcantur in agendis cauſis.

Consulſtus eſſo:

Id est, calleas ſcientiam, & morem iuris, vt possis animis opitulari.

Vtere virtute.

Non viribus neque dolo.

Iracundiam tempera.

Ante monuit non eſſe irascendum ſine cauſa. Nunc admonet iuſtā etiam iram moderandum eſſe.

Trocholude.

Alea infamis erat & apud Gentiles: nunc principum Christianorum lusus eſt, imo quo-

quorundam etiam sacerdotum delitiae.

Nihil ex arbitrio virium feceris.

Tyrannicum enim est respicere quantum possis, non quantum liceat.

Minorem te non contempseris.

Ne fastidias inferiorem te: quod est elati, non cordati.

Aliena concupiscere noli.

Esto contentus tuis.

Coniugem ama.

Vt omnium fortunarum sociam.

Liberos erudi.

Filios castiga & institue.

Patere legem, quam ipse tuleris.

Quam conditione prescribis alijs, eadem utere ipse in alios.

Pauca in conuicio loquere.

Vt sit alijs etiam loquendi locus.

Illud stude quod iustum est.

Quod turpe factu est, id ne affectes.

Amorem libenter fert.

Odium omnibus modis fugiendum est: amor amplectendus. Etiam si quis parum dignus est, qui redametur, tamen amari te patere.

DISTICHA CATONIS DE MORIE. BVS. LIB. I. PRÆFATIO.

Dei cultus præcipuus. I.

Si Deus est animus, nobis ut carmina dicunt,
Hic tibi præcipue sit pura mente colendus.

Vulgus existimabat Deum placari victimis pecudū, rebusque corporeis: verum cum Deus ipse sit animus, hoc est, mens non corpus & consentaneum est simile gaudere simili; nimis potissimum colendus est puritate nientis. Quin & hodiè vulgus Christianorū corporeis quibusdam ceremonijs colit Deum, cum gratissimus cultus sit animi pietas. Tales enim adoratores querit pater, qui in spiritu adorent, cum ipse sit spiritus. Nulla gratiō pietas diuis; quam si vitam illorum imiteris, hoc est, tolerantiam, mansuetudinē.

suetudinem, castimoniam; Atque hæc animi sunt. Animus est Deus. Fac quantum potes, à corpore te abducas, & ad illum quantum potes accedas, & gratissimum immolāris sacrificium (pura menie.) Nam vulgus lotis manibus ac pedibus ad sacrum accedebat: tu mentem purga: huius fordes Deum offendunt, qui vidit ea quæ sunt in animo non in corpore. (Si Deus) Si, hic non dubitantis est, sed ratiocinantis. (Ut carmina) Nam Virg. in sexto Æneid. Deum spiritum & mentem vocat. (Precipue) Ut intelligas non daninari cultum corporalem, sed hunc tamen, nempe animi, esse Deo gratissimum.

Somnolentia vitanda. II.

Plus vigila semper, nec somno deditus efflo.

Nam diurna quiete vitijs alimenta ministrat.

Sensus est, cùm vita vigilia sit, (iuxta Plinium) caendum est, ne maximam vitæ partem somno perdamus: præsertim cùm è somnolentiâ, vicia multa nascantur & corporis & animi.

Cohibenda lingua. III.

Virtutem primam esse pura, compescere linguam:

Proximus ille Deo, qui scit ratiū tacere.

Prima, id est, summa maximâque virtus est moderari linguam, ne quid temerè loquaris. Deus enim, qui sapientissimus est, raro loquitur, & non nisi necessaria, cum nihil non videat, nihil non intelligat. Itaque proximus est Deo, qui sapienter & animi iudicio nouit tacere.

Sibiipsi conueniendum est. IV.

Sperne repugnando tibi tu contrarius esse.

Conueniet nulli, qui secum dissidet, ipse.

Qui secum ipse pugnat, nec sibi constat, hic cum alijs conuenire non potest. Hoc est, qui minoribus est inæqualibus, nec ullo certo vitæ instituto, is non est aptus ad aliorum consuetudinem.

Nemo temerè culpandus. V.

Si vitam inspicias hominum, si denique mores,

Cum culpenti olos, nemo sine criminè vinit.

Mortales aliorum rotant vitia, sua non vident: cum nullus

nullus vitijs careat, si quis propriam vitam ac mores pro-
pius excutiat.

Vtilitas diuinitijs anteponenda. VI.

*Que nocitura tenes, quamuis sint chara, relinque
Vtilitas opibus praeponi tempore debet.*

Aliquoties expedit in loco res charissimas abijcere, si
periculum adferant, veluti gemmas & aurum, quod vita sit
in tuto; aut voluptates, quod valetudini consulanius. Non
enim voluptates spectari debent, sed vtilitas.

Mores pro tempore mutandi. VII.

Constans & leuis, ut res cunque expostulat, esto.

Temporibus mores sapiens sine crimine, mutat.

Pro tempore licet alios atque alios mores sumere, ut
modò grauis sis, modò lenis, hoc est, placidus ac remissus
pro re, pròque loco. Vide num legendum sit leuis pro
lenis, quod magis respondet ad *constans*, ut sit sensus, Ali-
quando persistendum in sententiâ, aliquando mutandum
consilium pro tempore. Porrò versus constabit si legas:
Constans & leuis, ut res cunque expostulat, esto. Neque
dubitatem affirmare hanc germanam esse lectionem.

Vxori non semper assentendum. VIII.

Nil temere uxori de seruus crede querenti :

Sape etenim mulier, quem coniux diligit, edit.

Illud vxoribus fernè peculiare est, ut maritos instigent
in seruos: vnde monet, ne temere fidem habeant huius-
modi querelis.

Instandum correctioni amici. IX.

Cumq; mones aliquem, nec se velit ipse moneri,

Si tibi sit charus, nolis desistere cepitis.

Non satis est leuiter admonere peccantem amicum: vr-
gendus est, insistendum est, ut vel inimicitate vincas, si
quid erit quod ad famam illius aut salutem pertineat.

Stulti verbis non vincuntur. X.

Contra verbosos nolis contendere verbis.

Sermo datur cunctis: animi sapientia paucis.

Si cum cordatis agas, non est opus multis verbis. Si
cum stulto, frustrâ contendis, proptercâ quod stultitia
verbo-

verbosissima fit.

Amicus sibi quisque. XI.

Dilige sic alios, ut sis tibi charus amicus :

Sic bonus es tu bonis, ne te mala damna sequantur.

Sic amicis utere, ut ipse tibi sis proximus. Sic alijs benefac tibi ipsi ne noceas. In priori versu est venusta redditio similium in *Dilige & Amicus*. In secundo contrarium *Bonis & Mala*.

Rumores spargere vetitum. XII.

Rumores fuge, ne incipias nouus author haberis.

Nam nulli tacuisse nocet : nocet esse locutum.

Ne quid in vulgo sparseris, propterea quod rumor sæpenumero in eius caput recidit, à quo profectus est. Si rumor nihil habet periculi, tamen nihil nocet siluisse; si quid habet, nocet locutum esse.

Fides aliena non promittenda. XIII.

Rem tibi promissam certo promittere noli.

Rara fides ideo est, quia multis multa loquuntur.

Noli certò promittere quicquam, alieni promissi fiducia. Quod in te situm est, id præstare potes: alienam fidem præstare non potes. Et vulgus hominum, ad pollicendum facilimum, in præstanto sæpè fallit.

Iudex quisque sui. XIV.

Cum te quis iudet, iudex tuus esse memento.

Plus alijs de te, quam tu tibi, credere noli.

Ne te ipsum estimaueris aliorum laudatione, sed tuā ipsius conscientiā. Te ipsum interroga qualis sis; & si animus tibi responderit te longè alium esse, quam hic aut ille te facit, magis credere debes tibi ipsi, cui ipse notior es quam alijs.

Beneficiorum ratio. XV.

Officium alterius multis narrare memento;

Aique alijs cum tu beneficeris, ipse fileto.

Beneficij acceptimemini oportet, obliuisci dati. Qui dat beneficium, cuius est dissimulare se deditis, ne commemorando videatur exprobrare; cuius qui accepit, est patrum prædicare, ne videatur ingratus & immemor.

Senio bene gesta ferenda. XVI.

*Multorum dum facta senex & dicta recenses,
Fac tibi succurrant, iuuenis que feceris ipse.*

Senes qui multa viderunt & audiunt, multorum dicta factaque solent referre. Sed curandum est, ut ita nos geramus in iuuentute, ut in senectute succurrat nobis non solum, quid alij recte dixerint ac fecerint, verum etiam quid nos ipsi.

Suspicionis labes. XVII.

*Nec uires, si quis tacito sermone loquatur :
Conscius ipse sibi de se putat omnia dici.*

Cum videris quosdam inter se secretò colloqui, ne statim suspiceris eos malè de te loqui. Nam id signum est hominis malè sibi conscienti.

In prosperis de aduersis cogitandum. XVIII.

Cum fueris felix, que sunt aduersa caueto.

Non eodem iuris respondet ultima primis.

In rebus secundis, ne quid accidat aduersi, cauendum est: solet enim fortuna saepius verti in aduersam, & latet initij addere tristem exitum. Ergo cum secundæ res sunt maxime, tum maxime meditandum est, quo pacto aduersam fortunam feras: ne si inexpectata venerit, & improsum te oppresserit calamitas, succumbas.

Mors alterius non speranda. XIX.

Cum dubia & fragilis sit nobis vita tributa :

In morte alterius suem tu tibi ponere noli.

Legendum est hoc hæredipetis, & qui testamētis inhant. Sit enim saepenumero, ut qui mortem alterius expectabat, prior ipse moriatur, etiam si iunior aut robustior fuerit. Nam ipsa hominis vita fragilis & incerta res est; & quouis casu abrumpitur.

Animus in dono aestimandus. XX.

Exiguum munus cum dat tibi pauper amicus ,

Accipito placide, plene & laudare membra.

Munera sunt aestimanda non suo pretio, sed animo donantis. Itaque legimus summos Principes aquam manu cauā hauftam, & malum oblatum sunimā cum alacritate

per,

perinde ut maximum munus accepisse. (*Accipito placide*)
alaci vultu, ut ostendas tibi gratum esse. (*Et plenè*) id est,
non malignè, sed candidè, ut præ te feras pro exiguo nu-
nere multum debere.

Paupertatis tolerantia. XXI.

Infantem nudum cum te natura crearis.

Pauvertatis onus patienter ferre memento.

Cùm natura nudos produixerit, satis intelligere possu-
mus diuitias alienas esse, neque secundum hominis natu-
ratm. Si membrum perdas, est fortasse quod doleas: ali-
quid tui deceffit. Si opes auferantur, aut non contin-
gant, noli valde cruciari. Siquidè in his quæ verè sunt ho-
minis, nihilo plus habent Reges quam tu pauper. Vis scire
quid verè tuū sit? Cogita quid habueris, cùm nascereris.

Mors non formidanda. XXII.

Ne timeas illam, que vita est ultima finis:

Qui mortem metuit, quod viuit, perdit id ipsum.

Qui mortem timet, non solum non effugit mortem, sed
insuper hoc ipsum vitæ, quod datur, perdit: nam anxiè vi-
uore non est viuere.

Amicorum ingratitudo fugienda. XXIII.

Si tibi pro meritis nemo respondet amicus;

Incusare Deum: noli, sed te ipse coerce.

Nihil est acerbius quam amicus ingratus. Quod tamen
si acciderit, non est imputandum Deo, tanquam illius acci-
derit culpâ quin potius te ipsum coerce, ne deundò benefi-
cias ingratias: quidam enim, si benefacientibus fortuna
non respondeat, superos incusant, dicentes eos non ha-
bere rationem recte factorum; cùm eius acciderit culpâ,
qui fine delectu contulit beneficium.

Frugalitas. XXIV.

Ne tibi quid desit, quæ sitis utere parcè:

Vi que quod est serues, semper tibi decesse putato.

(Utere parcè) id est, modicè, non profusè, (quæ sitis) id
est, partis. Et ut serues quod habes, semper imaginare
tibi decesse, ut semper aliquid addas. Sera autem (ut inquit
Hesiodus) in fundo parsimonia.

Promissio iterata molesta. XXV.

*Quod præstare potes, ne bis promiseris ulli :
Ne sis ventosus, dum vis urbanus haberi.*

Quod non possis efficere, ne semel quidem est promittendum, ne temerè facias. Porrò quod præstare possis, id iterum atq; iterū promittere iactantiae est, non humanitatis. Molesta est verbosa promissio, molestior exprobratio.

Ars arte deludenda. XXVI.

*Qui simulat verbis, nec corde est fidus amicus ;
Tu quoque fac simile : sic ars deluditur arte.*

Erga eum qui fuso vtitur, tu item contrā vterefuso, & iuxta prouerbium, Cretiza contra Cretensem, Satius est nonnunquam retinere simulatum amicum, quā in reddere apertū inimicū. Id enim fiet, si ostenderis te sentire fucum.

Blandiloquentia suspecta. XXVII.

*Nol homines blandos nimium sermone probare :
Fistula dulce canit, volucrem dum decipit auceps.*

Semper suspecta sit tibi blandiloquentia: nec æstimes homines ex benedictis, sed ex benefactis. Insidiatur tibi, quisquis, admodum blandus est. Memento sic capi & illici aues, videlicet imitatione vocis. Et assentatione maxima pars hominum capit, cùm adulator se se ad omnes affectus attemperat.

Liberi artibus instruendi. XXVIII.

*Si tibi sint nati, nec opes: tunc artibus illos
Instrue quod possint inopem defendere vitam.*

Artem, vt habet prouerbium, non solum quæuis terra, sed quæuis etiam alit fortuna; vnde certissimum viaticum est ars, quæ quoctunque terrarum venias, defendit ab egestate. At nunc vulgus liberos suos diuitum aut principū ministerijs dedicat, ybi duo simul maxima discant mala, luxuriam & ocium. Porrò quod hic præcipit pauperibus esse faciendum, id ego suaserim diuitibus quoque, vt liberos suos iubeant artem aliquam discere, vnde geminum comedum consequantur. Primum, prima illa ætas artificio occupata, longè paucioribus inficitur vitij: deinde si fortuna abstulerit opes, non erit cur vel mendicent, vel

ad sordidas aut foedas artes redigantur, puta, turpe ministerium aut militiam.

Res quomodo æstimandæ. XXIX.

Quod vile est, charum; quod charum, vile putato.

Sic tibi tu parcus, nec auarus habeberis ulli.

Quod vulgus magni facit, tu contemne: quod vulgus negligit, tu magnificito, ita fiet, ut nec tibi sis parcus, (audabis enim uti, quæ non magni facis) neque cuiquam videaris auarus, cum non expectes audiē, neque seruabis attentè, quæ cupiunt illi. Vulgus plurimi facit diuitias, minimi facit probitatem & eruditionem. Tu inuerte æstimationem. Res autē cuique tales sunt, qualis est de his opinio. Vulgus lautam putat rem pauonem aut rhombum: tu cōtrā, vilem rem putato; & puta rem esse lautissimam, ouum gallinæ recens, lactucam, pullum gallinaceum. Ita nec tibi videberis sordidus, cum habcas lauta tuo iudicio, nec aliorum expectes lautias, quæ tibi viles sunt.

Culpata non facienda. XXX.

Quæ culpare soles, ea tu ne feceris ipse:

Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.

Turpe est committere te, quod doces alios non esse committendum. Vita turpis abrogat auctoritatem docenti.

Concedenda petenda. XXXI.

Quod iustum est petito, vel quod videatur honestum:

Nam si lumen petere est quod possit iure negari.

Quod in honestum est, à nemine petendum est. Nullus enim debet cuiquam in re turpi morē gerere. Aut sic, quod iniustum est, id est, quod non debetur, iure negari potest. Ergo non à quouis petas nec quiduis; sed quod cum honestate coniunctum est. Nam id petitur aliquando & ab his, qui non debent.

Nota incognitis non commutanda. XXXII.

Ignatum tibi nolito præponere notis.

Cognita indicio constant, incognita cœsū.

Nefacile commutes nota cum ignotis, putâ anicū vel rem, vel vitæ genus, notis enim commodius uteris; de quibus iudicare potes: quæ si bona sunt, rectius uteris; si mala,

mala, facilius tolerabis, quandoquidem iuxta Plaut. Nota mala, mala non sunt. Ignota vero cuiusmodi futura sunt, incertum est. Fit autem s̄pē numero, ut quae in experiendo putaris prima, in experiendo repudies.

Dies quisque supremus putandus. XXXII.

Cum dubia incertis versetur vita periclis,

Pro lucro tibi pone diem, quicunque laboras.

Planudes Gr̄ecus legit, *incertis*, ut sint duæ dictiones.

Cum igitur vita per se incerta versetur in periculis incertis, vnumquemque vitæ diem in lucro deputa: vnumquisque enim dies poterat esse ultimus, & incertum erat an tibi contingēret. Ergo in tot vitæ periculis, quicunque dies non eripitur, is in lucro est deputandus. (*Quicunque laboras*) id est, quicunque, sollicitus es, & angeris huius vitæ malis. Tametsi (vt dixi) non ignoro Planudem secus exposuisse. Sed non est sententia illum per omnia sequi. Nam mihi magis probatur, ut legamus *incertis* vnicā dictione, ad hunc modum: (*cum vita dubia versetur*) id est, iactetur (*incertis periculis*) id est, casibus. Nam pericula hoc minus à nobis vitari possunt, quod incerta sunt. Vitâsti naufragium, non vitâsti ruinam; Vitâsti bellum, incidis in latrones; Vitâsti pestem, morderis à vipera. Mille periculis obnoxia est hominis vita, atque his quidem *incertis*, & ob id inœvitabilibus.

Obsecundandum amicis. XXXIV.

Vincere cùm possis, inter dum cede fôdali:

Obsequio quoniam dulces vincum nr amici.

Nihil hoc disticho elegantiis singi potuit. Obsecundandum aliquoties amicis, & de tuo iure concedendum. Siquidem ea facilitas ac morigeratio retinet amicos in amicitia. Contrà, quidam duni obstinatè rixantur de lana caprina, malunt amicitiam rescindere, quam vlla in re obsequi animo amici.

Amicitiæ mutua officia. XXXV.

Ne dubites cum magna petas, impendere parua:

His etenim rebus coniungit Gratia Charos.

Amicitiæ constant officijs mutuis, & iuxta prouerbium.

Manus

Manus manum fricat. Gratiam h̄ic vocat Deum benevolentia.

Amicitia rixas odit. XXXVI.

*Litem in serre caue, cum quo tibi gratia iuncta est:
Ira odium generat, concordia nutrit amorem.*

Cauendum est, ne per iracundiam lis incidat cum amico, propterea quod ex iurgo resident in animis vestigia quædam, quæ benevolentia vertunt aliquoties in odium. Et non optimè coire solet semel rescissa concordia. Ergo meroſitas omnis & asperitas debet abesse ab amicitia.

Castigatio sine ira. XXXVII.

*Seruorum ob culpam, cum te dolor urget in iram,
Iffet tibi moderare, tuis ut parcere possis.*

Ne punias seruum aut discipulum, quamdiu senseris te ira commotum (peſſimus enim author rerum gerendarū ira,) sed prius temperes animo tuo, ut sedata iracundia, vel ignoscas, vel mitius punias. Ita Philosophus quidam, Punirem te (inquit seruo) nisi iratus essem. Et Plato, sublato in seruū baculo, rogatus quid ageret, Ego (inquit) caſtigo hunc intemperantem, ſeipſum significans, ira concitum.

Patientia vincere. XXXVIII.

*Quem superare potes, interdum vince ferendo:
Maxima enim morum ſemper patientia virtus.*

Maximi animi est, cum possis vincere, pati tamen, ut vincaris, & negligere aduersarium: hac virtute inter mortales non est alia prætantior.

Quæſita ſunt conſeruanda. XXXIX.

*Conſerua potius quæ ſunt iam parte labore:
Cum labor in danno eſt, c̄reſcit mortalis egeſtas.*

Facilius ac tutius ſeruare, quod tuo labore quæſitum eſt quam ſarcire quod profuſione diminueris ac detriueris. Cū enim laboratur integrare, facile defenditur inopia: Verum cum laboratur in danno ſarciendo, increſcit & obruit nos egeſtas.

Consulendum tibi imprimis. XL.

*Dapsilis interdum notis, charis et amicis,
Cum fueris felix, ſemper tibi proximus eſt.*

Cū

Cum tu felix, hoc est, lauta fortuna fueris (interdū dapsis) id est, liberalis (notis, charis, & amicis) notis ut vicinis: charis, quos diligis amicis, ut cognatis: (semper tibi proximus es) interdum in illos sis beneficus, in te semper. Et ita amicis sis amicis, ut tibi ipsi sis amicissimus.

DISTICHOVM DE MORIBVS.

LIB. II. PRÆFATIO.

*Eluris si foris velis cognoscere cultum,
Virgilium legito; quod si mage nosce laboras,
Herbarum vires Macer tibi carmine dicet.
Si Romana cupis, vel Punica noscere bella,
Lucanum queras, qui Martis prælia dicet.
Si quid amare libet, vel discere amare legendο,
Nasonem petito: sin autem cura tibi haec est.
Ut sapiens viuas, audi quo discere possis,
Per quæ semolum vitijs traducitur ænum:
Ergo ades, & que sit sapientia, discere legendο.*

Hoc est, ex alijs poëtis alia licebit cognoscere. Virgilius in libris Georg. docet agriculturam. Macer tradit vires herbarum: quanquā alius quispiam fuit hic Macer, quām is quem habemus vulgo, ni fallor. Lucanus narrat Romanorum ciuilia bella: vbi legenduni arbitror, *Ciuica*, pro *Punica*. Nihil enim de Punicis bellis scripsisse legitur Lucanus. Ouidius tradit artem amandi, & in Elegijs docet amores. Quod si cupis artem & rationem recte beatęque viuendi cognoscere, hunc librum legito. Is te docebit non vulgares artes, & nugas, sed quo pacto vitam exigas semotam, id est, liberam & in munere à vitijs.

De omnibus bene merendani. I.

*S*ipotes ignouisse iam prodeſſe memento:
Vtilius regno, meritis acquirere amicos.

Non solum in amicos oportet esse beneficū, verūm ignoti quoque conciliandi sunt, ac deuinciendi beneficētia, si modò possis prodeſſe. Vtilius enī est quam plurimos amicos parare (meritis) id est, benefactis, quām parere reg-

num, Regnum enim eripi potest, amici succurrunt electo: & firmiores sunt, quos beneficio adiunxeris, quām quos potestate premas.

Arcana non scrutanda. I I.

*Mitte arcana Dei, cælumque inquirere quid sit:
Cùm sis mortalis. que sunt mortalia cura.*

Luxta Socratis sententiam: *Quæ supra nos, nihil ad nos.* Admonet, ut omisso studio naturalis philosophie, ea curemus, quæ ad vitam humanam pertinent, hoc est, ad mores componendos, & animalium malis purgandum affectibus.

Mortis timor gaudia pellit. I I I.

*Lingue metum letibi, nam si lumen est tempore in omni:
Dum mortem metuis, amittis gaudia vita.*

Eandem sententiā legis in prioribus. Pro *amitis* arbitro legendū amittere. *Qui* mortis metu semper anxius vivit, stulte facit. Primum enim non vitat id quod timet. Deinde si quid habet hæc vita iucunditatis, eam suo vitio perdit.

Iracundia cauenda. I V.

*Irratus de re incerta contendere noti,
Immodicis ira animum, ne possit cernere verum.*

Pyrrhus admonere solitus est tytones, ne irascerentur: at multo magis cauere oportet iracundiam eos, qui disputant. Melius enim iudicat, qui vacat irâ. Contrâ ira obstat amici iudicio.

Expendendum vbi opus est. V.

*Fac sumptum properè cùm res desiderat iessa:
Dandum etenim est aliquid, cùm tempus postulat aut res.*

Equidem opinor *Promptè* legendū pro *properè* Sump-
tum, cùm necessariò faciendus est, libenter & promptè fa-
cito, ne videaris grauatum facere. Nam aliquid omnino in-
sumendum est, non passim, sed quoties tempus aut causa
postulat, hoc est, in nuptijs, in festis, iten in anicos.

Fortuna modica tutior. VI.

*Quod nimium est fugito: parua gaudere memeno.
Tutamogè est puppis, modico que flumine fertur.*

Humilis fortuna tutior est quām excelsa, ut nauis tutior,
quæ in paruo est flumine, quām quæ in pelagi fluctibus
natat.

natat.

Occulta vitia reticenda. VII.

Quod pudeat, socios prudens colare nesciunt :
Ne plures culpant id, quod tibi displicet unius.

Ne indicaueris, aut ne committas testibus alijs, cuius te facti pudeat, ne plures reprehendant; si scirent id, quod unius tibi displicet; si solus tibi conscius fueris, hoc est, si quid peccas, pecces absque arbitris.

Occulta tandem reuelantur. VIII.

Nolo putes prauos homines peccata lucrari :

Temporibus peccata latent & tempore parent.

Ne putes nocentes lucrari, hoc est, impunè auferre sua peccata. *Latent* quidem, sed ad tempus, postea parent, id est manifestantur: *tempus* enim & celat, & aperit omnia. *Parent* autem dictum est, pro apparent.

Imbecillitas virtute compensatur. IX.

Corporis exigui vires contemnere noli,
Consilio pollet, cui vim natura negauit.

Noli contemnere inimicum, licet sit pusillo corpore. Nam sepe quod corporis viribus detractū est, natura ad didit ingenij viribus; quanquam hæc sententia latius patet, nempe honinem non esse æstimandum proceritate robore que corporis, sed animo potius.

Cedendum potentiori ad tempus. X.

Quem scieris non esse parent tibi, tempore cede,
Victorem à victo superari sepe videmus.

Si senseris tibi rem esse cum potentiore, cede ad tempus, & sine penes illum esse victoriā. Nam incidit saepenumero opportunitas, ut mutatis vicibus rerum, vincat qui vixtus fuerat, & superior sit qui fuerat inferior. Conuenit cum illo, Vir fugiens & denuo pugnabit. *Quidam* stulta pertinacia statim aut vincere volunt, aut perirendari.

Rixandum cum familiaribus non esse. XI.

Aduersus notum, noli contendere verbis :
Lis minimis verbis interdum maxima crescit.

Vt antè legisti contra verbosos non esse contendendū verbis: ita cum familiaribus rixandum non est, quod summa discordia soleat nasci ex verbis levissimis.

Fortuna non querenda sorte. XII.

Quid Deus intendat, noli perquirere sorte:

Quod statui de te, sine te deliberat ipse.

Sensus hic est: Ne sortilegijs ac malis artibus inquiras, quid de te futurum sit, quando quidem id Deus sciri non vult. Neque enim te in consilium adhibet, cum aliquid decernit de te. Quod si te vellet id scire, nimirum acceriret te in consilium.

Luxus odium generat. XIII.

Inuidiam nimio cultus vitare memento:

Quae si non ledit, tamen banc sufferrere moleste.

Germanus sensus sic habet: Ne nimio splendore strepitumque vice conflaueris tibi hominum odium, qui tametsi non possint te laedere, tamen molestum est vivere obnoxium odio multorum. At per se iucundum est, omnibus esse carun, etiamsi nihil utilitatis inde capias. Quanquam hic ablatius, *Nimio cultus*, non refertur ad verbum *vitare*, sed ad *Inuidiam*, ut subaudias conflatam; aut, *Ex nimio cultu*.

Animus non deponendus ob iniquum iudicium. XIV.

Esto animo forti, cum sis damnatus inique:

Nemodiu gaudet, qui iudice vincit iniquo.

Ne abicias animum, si aduersarius vicit te praeter ius. Nec enim diu exultabit: sed quod perperam pronunciauit iudex, id Deus reiudicabit.

Reconciliata lis non refricanda. XV.

Litis praeterite noli maledicta referre:

Post inimicitias iram meminisse, malorum est.

Post redditum in gratiam, non oportet litis anteactae cœ uitia refricare, sed obliuisci superiorum iniuriarum; finita enim similitate, debet & irarum esse finis, secus autem facere, malorum est. Græci vocant *μνημονια*, verbo videlicet infami, praeteritorum malorum memoriam.

Te ipsum neque lauda, neque culpa. XVI.

Nec te collaudes, nec te culpaueris ipse:

Hoc faciunt stulti, quos gloria vexat inanis.

Te ipsum nec vituperes, nec laudes; vtrumque enim videtur

detur affectantis inanē gloriam. Nam & qui se vituperat, ob id facere videtur, vt refellatur ab alijs, & diuersa audiatur.

Parsimonia. XVII.

Vtere quiescitis modicè, cùm sumptus abundat.

Labitar exiguo quod partum est tempore longo.

Sera in fundo parsimonia. Dum adhuc multum superstet, incipe parcīus vti: citius enim effluunt parta, quām colligantur.

Supercilium nonnunquam deponendum. XVIII.

Insipiens est cùm tempus postulat, aut res.

Stultitiam simulare loco, prudentia summa est.

Aliquando ponendum est supercilium, & remittenda seu eritas, vt in conuiuijs: in lusu deponenda persona sapientis, sumienda stulti, præsertim inter stultos; at ita, vt stultum agas, non stultus fias. Summa enim prudentia est, seruire temporis. (Loco) id est, cum est opportunum. Terentius, in loco vero laudo.

Neque prodigus, neque auarus. XIX.

Luxuriam fugito, simul & vitare memento.

Crimen auaricie: nam sunt contraria fame.

Pugnat inter se luxus & auaritia; nam alterum est profusi, alterum sordidi, vtrunque vitium iuxta fugiendam est, vt pote quod fœdam pariat famam. Siquidem qui nimis parci sunt, audiunt *κακοποιησαντα*, id est, cum in se sectores & *κακομητες*, id est, ficos diuide, similiaque. Qui luxu sua profundunt, nepotes & lurcones appellantur.

Loquaci parum credendum. XX.

Nolite quædam referenti credere semper.

Exigua est tribuenda fides, qui multa loquuntur.

Non statim fides habendi ijs qui semper aliquid noui rumoris adferunt, deque aliorum factis renunciant aliquid. Parum enim credendum ijs qui multa loquuntur: propterea quod huic vitio vanitas soleat esse admixta.

Ebrius vinum non accuset. XXI.

Quod potu peccas, ignoscere tu libi noli.

Nam nullum crimen vini est, sed culpabilentis.

Vulgus ita solet excusare sua peccata: vinum in causa

fuit, bene potus hoc dixi. Verum tibi ipsi imputa, non vi-
no, quod tuo vitio noxiū fuit, non suo.

Amicis consilia credenda. XXII.

Consilium arcānum tacito committē sedāli.

Corporis auxiliū medico committē fideli.

In rebus arcānis & tacēndis caue ne quemuis consulas,
sed eū dūntaxat, cuius fidem in tacēndo perspectam ha-
beas, ne non solum non opituletur, sed lēdat etiam & in-
famēt. Neque enim corporis vitia cuiusī aperias, sed me-
dico notāe fidei, qui celet, & succurrat.

Successus malorum ne te offendat. XXIII.

Successus indignos neli (tn) ferre molestē:

Indulgent fortuna mali, vt lēdere p̄ficit.

In hoc versu multilaborant. Quidam (S.) elidunt, in suc-
cessus: verum tu si tollas tu dictionem, planē hic superua-
cuam, nihil supererit scrupuli. Ne te cruciet prosperitas,
quæ nonnunquā contingit indignis. Non enim illis fauet
fortuna, sed insidiatur, & illicit, vt postea grauius lēdat.

Futuros casus prouidendos. XXIV.

Prospice, qui veniunt, hos casus esse ferendos.

Nam leuius lēdit quicquid praeuideris ante.

Quicquid accidere potest homini, id ante quam accidat,
tecum meditare, vt ne subitum sit, si acciderit. Minus enim
cruciant mala, quæ non accidunt inopinanti.

Animus in aduersis spe fouendus. XXV.

Rebus in aduersis animū submittēre noli,

Spem retine: spes una hominem nec morte relinquit.

Cūm fortuna s̄euit, sustine te ipsum animi fortitudine, ac
serua rebus secundis; nec ab iicias spem, quæ sola nec mori-
entem relinquit. Quamdiu enim anima est, spes est. Et in
Pixide Pandoræ sola spes in labro hæsit. Item Ouid. Viue-
re spe vidi, qui moriturus erat.

Opportunitas cūm contingit, tenenda. XXVI.

Rem tuū quam noscīs aptam dimittere noli,

Fronte capillata, post est occasio calua.

Quoties fortuna offert commoditatem aliquam, quæ ti-
bi sit apta, statim arripe. Nam occasio frontem habet ca-
pillatam,

pillatum, ut ea parte teneri possit; verum si semel se vererit, ab occipitio calua est, ut id apprehendi nequeat; hoc est, opportunitas cum contingit, teneri potest, non redit autem cum voles, si neglexeris. Hic admonendum illud, quod Græci singunt de deo Kæro, de quo nos copiosè in proverbijs.

Futura ex præteritis colligenda. XXVII.

*Quod sequitur specta, quodq. imminet, an' è videt
Illum imitare deum, qui patrem spectat v:rumque.*

Ex præteritis futura collige, ex præteritis hene secusue gestis consilium cape, quo pacto futuris occurras. Exemplo Iani dei Romani, quem bifrontem singebat antiquitas: quod oporteat prudentem virum ~~opere~~ id est, à fronte & à tergo (ut inquit Homerus) habere oculos. Illud autem sequitur nos, quod præteriit, & à tergo est.

Vitæ ratio habenda. XXVIII.

Fortior ut valeas, intydius parcior es;
Pauca voluptati debentur, plura saluti.

Vitæ rationem moderare, magis ex salutis ac bonæ valetudinis ratione, quam voluptatis. Non enim in morbo tantum oportet ab intemperantia cauere, verum etiam cum recte valeamus, parcimus utendum est rebus omnibus, nempe somno, potu, cibo, Venere, lusu, ne in morbum incidamus. Et non nihil dandum est voluptati, multo plus tamen saluti: qua perdata, pereunt finul & voluptates omnes.

Multitudini cedendum. XXIX.

Iudicium populi nunquam contempseris unus:
Ne nulli placeas, dum vis contemnere multo.

Nunquam optima placent multitudini: tamen sapiens est non pugnare solum aduersus vniuersos. Nam frustra sapit, qui solus sapit, cum omnibus despere videatur.

Valetudo curanda. XXX.

Sit tibi præcipue, quod primum est, cura salutis:
Tempora ne culpes, cum sis tibi causa doloris.

Ante omnia, bona valetudinis rationem habe, ne si tuā intemperantiā in morbum incideris, posteā pudore reij-

reiecas culpam in cœli insalubritatem aut soli, sicuti vul-
gus solet. Nam plerique morbi nobis accident ex intem-
perantia vita.

*Somnia ne cuves: nam mens humana quod optat,
Cum vigilat, sperans per somnum cernit id ipsum.*

Quidam anxiæ obseruant sua somnia, & ex his de futu-
ris existimant. Cum somnia dormientium nascantur ex
affectibus vigilantium, neque significant quid sit cœntru-
rum, sed quod aliquando cogitaueris, dormienti repræ-
sentent.

DISTICHOVM, DE MORIB.

L I B. III. PRÆFATI O.

Hoc quicunq; velis carmen cognoscere (Letter)
Hæc præcepta feris, que sunt gratissima vita;
Instrue præceptis animum, ne c discere cœsas:
Nam sine doctrina, vita est quasi mortis imago.
Commoda multa foris; sin autem spreueris illud,
Non me scriptorem, sed te neglexeris ipse.

Hoc est proemij loco. Absq; ratione bene viuendi vita
non est vita, sed simulachrum mortis. Hoc carmen utilissi-
ma vita præcepta tradit, si studeas agnoscere: sin spreue-
ris, te ipsum contemperis, non scriptorem: siquidem tua
res agitur, non illius.

Recte agendo aliorum linguam ne timeas. I.

*Cum recte viuas, ne cuves verba malorum:
Arbitrii nostri non est, quid quisque loquatur.*

Si male de te loquuntur mali, cum tu nihil facias mali,
est contentus conscientia recte factorum: nam in te situm
est, vt bene agas; non est in te situm, quomodo de te lo-
quatur hic aut ille.

Amici crimen celandum. II.

Producetis testis, salvo tamen ante priore,

Quam unum cunque potes citato crimen amici.

Si citeris testis in criminis amici, celabis pro virili ma-
leficium illius, ita tamen, vt ipsi non laedas famam tuam:

&

& tantum silentij dabis amicitiae, quantum patietur & fama tua, & testimonij religio.

Blandiloquentia suspecta. III.

Sermones blandos blasphemique cauere memento;

Simplicitas verisana est, fraus ficta loquendi.

Veritati simplex est oratio: insidiosa est blandiloquentia: proinde suspecta semper esse debet prudentibus.

Ignava vita fugienda. IV.

Signitiam fugito, que vita ignavia fertur:

Nam cum animus languet, consumit inertia corpus.

Ignava & ociosa vita fugienda est. Nam torpor animi, corpori quoque sitem & languorem adducit. Animi exercitatio corporis quoque valetudini confert.

Animus fessus relaxandus. V.

Interpone tuis interdum gaudia curis:

Ut possis animo quemuis suffire laborem.

Animus serijs negotijs fatigatus, aliquando relaxandus est honestis ac moderatis voluptatibus, ut redintigratis viribus ad ferendos labores sufficiat. Nam, quod caret alterna requie, durabile non est.

Malo animo neminem reprehendas. VI.

Alterius dictum aut factum ne carperis unquam,

Exemplo simili, ne te dirideat alter.

Quod in alios feceris, hoc in te fiet ab alijs: Si libenter reprehendas aliorum facta dicta, tuo exemplo & alijs in te vtentur.

Hæreditas augenda. VII.

Quæ tibi sors dederit tabulis suprema notato,

Augendo serua, ne sis quem fama loquatur.

Quod tibi obuenit ex testamento tuorum, id serua, ne fias vulgo fabula (Quæ sors suprema) id est, hæreditas dederit tibi (notato) id est, inscribe tabulis testamentarijs (vel notato) id est, scripta tabulis; ea augenda serua, id est, ita serua, ut augeas etiam: vulgus enim multa dicere solet in vobis tuis, id est, in nouas nactos diuitias.

Senectus sit munifica. VIII.

Cum tibi diuise superant in fiae senecte,

Munificus

Munificus facito viuas, non parcus amicis.

Est vitium hoc senibus peculiare, ut quod propius aec-
dant ad mortem, hoc sint contractiores: (*superans*) id est,
supersunt & abundant (*in fine senecte*) id est, in extrema
senectute, quam decrepitam vocant. Tum igitur dones,
sed amicis, qui te foueant obsequijs.

Verba attendenda, non os loquentis. I. X.

*Vile consilium dominus ne despice serui,
Nullius sensum, si prodeft, tempseris unquam.*

Propter auctoris humilitatem non est contemnenda fa-
lubris sententia. Nec spectanduni est quis dicat, sed quid
dicatur.

Præsenti vtendum fortuna. X.

*Rebus & in censu, si non est, quod fuit ante,
Fac viuas contentus eo quod tempora prabent.*

Diminutâ fortuna tua, non est vtendum eodem splen-
dore quo priùs, sed contentus eris eo genere vitæ, quod
præsens fortuna tibi præbet, & quod adest, boni consules.

Vxor spe dotis non ducenda. XI.

*Vxorem fuge, ne ducas sub nomine dotis :
Nec retinere velis, si cæperit esse molestia.*

(*Fuge*) id est, caue ne ducas vxorem sub nomine dotis, id est,
dotis causa. Et si duxeris dotatam, ne dotis respectu eam
retineas, si tibi grauis sit, sed contempta dote, repudies.
Quanquam id apud Christianos non habet locum.

Alieno sapere exemplo. XII.

*Multorum disce exemplo, que facta sequaris,
Que fugias : vita est nobis aliena magistra.*

Qui suis discunt periculis quid expediat, magna mer-
cede discunt: sapiens ex aliorum vita sumit viuendi con-
silium: Hoc illi infamiam conflavit: cauebo ne quid simi-
le faciam. Hoc ille bene cessit; imitabor.

Nihil vltra vires. XIII.

*Quod potes id tentes ; operis ne ponderé pressus,
Sucumbat labor. & frustra tentata relinquas.*

Priùs expende vires tuas, quam aggrediare negotium:
ne poste à victus difficultate, turpiter relinquas, quod te-
merè suscepisti.

Consen-

Consentire videtur, qui tacet. XIV.

*Quod nob̄sti haud recte factum, nolito tacere,
Ne videare malos imitari velle, tacendo.*

Noli dissimulare, si quid videris non recte fieri: videberis enim probare cum files. Silentium enim aliquando consensus esse videtur.

Rigor fauore temperāndus. XV.

Iudicis auxilium sub iniqua lege rogato:

Ipse etiam leges cupiunt, ut iure regantur.

Si premeris *iniqua lege*, hoc est, dura & inhumana, confugas ad iudicis æquitatem: Non enim hoc est contra leges, sed ex mente legum, ut ad æquitatem redigantur & temperenfur. Iniqua lex est, cum summo iure contenditur: Veluti si pauper in vincula coniiciatur quod non alat patrem, cum lex dicat, Liberi parentes alant aut vinciantur. Aliquando lex durior est, ut terrēat. In his iudex, hoc est, Prætor, aut Princeps potest succurrere.

Feras quæ culpa tua pateris. XVI.

Quod merito pateris, patienter ferre memenā,

Cumque restib⁹ sis, ipsum te iudice damna.

Incommode, quod tua culpa tibi accidit, non imputabis alij, quam tibi, & cum tibi sis conscius, damna te ipsum, tuique iudex esto, & ea te poena dignum existimato.

Multæ legenda, sed cum iudicio. XVII.

Multa legas facito, perlebis perlege multa;

Nam miranda canunt, sed non credenda Poëte.

Multa quidem legas, sed cum iudicio. Nec enim omnia vera sunt, quæ leges apud Poetas. Fortassis pro *perlege* legendum est perline, hoc est, dele, & corrigere, etiam si Planudes vertit.

Modestè in conuiuio loquendam. XVIII.

Inter conuiuas fac sis sermonē modestus,

Ne dicare loquax, dum vis urbanus haberi.

In foro locus est eloquentiæ, in cubiculo silentij; in conuiuijs alternis ac moderatis sermonibus uti conuenit, iisque venustis & amoenis. Quidam, dum humanitatem affectant, loquacitate molesti sunt reliquis conuiuis, quibus non relinquunt loquendi spatium. Iracun-

Iracundia vxorum non formidanda. **XIX.**

Coniugis ira et noli tu verba timere.

Nam lachrymis struit insidias, dum femina plorat.

Vxores lachrymas habent in promptu, his expugnant viros. Admonet igitur ne quid commoueamur huiusmodi Lachrymis: fingunt enim eas sibi penitentia, quia viros suos fallant, velut cum simulant se commoueri zelotypia, ut suum adulterium dissimulent, aut iratas, se fingunt ei, quem afflictum amant. *Pro noli tu, legendum arbitror, nolito.*

Quæsitis utendum, non abutendum. XX.

Vtere quæsuis, sed ne videaris abuti,

Quis sua consumunt, quum deest aliena, sequuntur.

Vtere quæ parasti, non abutere, ne profusis bonis tuis, cogaris vel impudenter rogare aliena, vel seruilliter ex alieno viuere, vel periculose furari aliena.

Mors non formidanda. XXI.

Fac tibi proponas mortem non esse timendam,

Quæ bona si non est, finis tamen illa malorum est.

Mors vel ob hoc timenda non est, quod finis est omnium huius vitae malorum.

Vxor proba, si loquax, ferenda. XXII.

Vxoris linguam, si frugi est, ferre memento,

Namque malum est, nil vele pati, nec posse tacere.

In amicis levitcula quædā vitia ferenda sunt, si alioqui probifuerint; velut in vxore, si paulò sit loquacior, aut linguæ procacioris, ferendum est; si alioqui pudica est & frugi, hoc est, suo fungens officio, maximè, quod linguæ moribus ei sexui peculiariis est. Malus est is, qui nihil vitij ferre potest in alijs, præsertim cum res facilis sit tacere. Sic enim vxor desinet obgannire, si nihil respondeas: quemadmodum solitus est Socrates.

Pietas erga parentes. XXIII.

Dilige non agra charos pietate parentes:

Nec matrem offendas, dum vis bonus esse parenti.

Pietas, amor & cultus est erga parentes, patriam, Deum, & si quis loco parentum est; quidam velut legibus coacti, colunt parentes, non ex animo (Dilige parentes charos pietate

tate non *egy*ā sit est, non coacte neq; grauatum, sed prompte & alacriter. Et siquid inciderit dissidij inter parētes, ita alteri obsequaris, ut alterum non offendas: sed pietas tua caret omni molestia.

DISTICHO RVM DE MORIB. LIB. IIII. PREFATIO.

Securam quicunque cupis traducere vitam,
Nec vitis hævere arimum, que moribus obsunt:
Hec præcepta tibi semper diligenda memento.
Inuenies aliquid, in quo te utare magis ero.

Et hoc proœmium est quarti libri. Si vis esse liber ab omnibus vitijs, & nullius mali cōscius viuere, hæc semper habebas præ manibus, in quibus inuenies, in quo tu ipse magistro possis vti, hoc est, te ipse regula, modereris vitam tuam, adiutus his præceptis.

Diuitiarum contemptus. I.

Despice diuitias, si vis animo esse beatus.
Quas qui suspiciunt, mendicant semper avari.

Non iubet abijcere diuitias, sed non magnificere: etenim qui has suspiciunt, hoc est, mirantur ac magnificiunt, dum non audent vti quæ possiden, & semper aliquid accumulant, semper mendicant, hoc est, egeni sunt.

Vivere ad naturam optimum. II.

Commoda naturæ nullo tibi tempore deerunt,
Si contentus eo fueris, quæ postulas usus.

Si metiaris sumptus usu, hoc est, necessitate, non ambitione, neque voluptate, nunquam tibi deerunt commoditates naturæ, quæ paucis contenta est, cum cupiditates immensum desiderant.

Restatione agenda. III.

Cum sis incautus, nec res ratione gubernes,
Noli fortunam que non est, dicere eacum

Si res male tibi succedunt tu apte negligentia, ne conferas culpan in fortunam, & illam cæcam appelles, cum tu ipse magis parum prospexeris. Potest accipibifariam (quæ non est) id est, quæ nulla est: Fingunt enim mortales hanc

Deam,

Deam, cùm nulla sit. Aut (*que non est*) subaudi cæca.

III.

*Dilige denarium, sed parcè diligere formam,
Quam nemo sanctus, nec honestus captat habere.*

Amare pecuniani ad vsum, prudentis est; amare, vt formâ pascas oculos, auari ac dementis. Denarium volunt omnes, formam soli mali captant.

In valetudine ne opibus parcas. V.

Cùm fueris locuples, corpus curare memento :

Æger diues habet nummos, sed non habet ipsum.

Cùm agitur de corporis valetudine, ne tum parcas diuitijs tuis. Etenim qui morbo non succurret, ne minuat pecuniam; is habet quidem nummos, at seipsum non habet cùm male valeat. Magult nummos esse saluos, quâm seipsum, & illis frui quâm seipso. Fortasse pro sed, legendum Se.

Castigatio paterna ferenda. VI.

Xerbera quum tuleris discens aliquando magistri :

Fer patris imperium, cùm verbis exit in iram.

Vapulâstipuer à præceptore, cùm disceres literas; multò magis ferre conuenit, cùm pater te verbis obiurgat. Tulisti literatoris tyrannidem multò seuerioreni, feras & patris imperium, qui etiam cum irascitur, tamen à verbibus temperat.

Certa & vtilia agenda. VII.

Res age, que profunt : rursus virare memento,

In quibus error inest : nec spes est certa laboris.

Dc quibus dubites, ea ne feceris. Age illa, ex quibus certa speratur vtilitas. Rursum in quibus falli posses, & incertum est profuturâne sint, an nociturâ, ab ijs abstineas.

Libenter donandum. VIII.

Quod donare potes, gratis concede roganii.

Nisi recte fecisse bonis, in parte lucrorum est.

Dona libenter, si quid potes. Nam lucrum est non damnum, quod contujeris in bonis; & beneficium danto accipit, qui digno dedit. Redit enim cum fœnore, quod probo viro benefecris.

Suspicio

Suspicio statim expedienda. IX.

Quod tibi suspectum est, confessim discute quid sit.

Namque solent, primò que sunt negligērā nocere.

Quae suspicionem habent mali, ea noli negligere; sed statim examina, & exquire cuiusmodi sint. Nam initij sū facilimē medeberis, si quid mali sit: neglecta crescent, & maximē lēdunt postea. Veluti si suspicaberis amicum alieniore esse in re animo, noli negligere quid sibi velit, sed excute unde hoc natum sit, & si quid est, statim occurre nascenti mali.

Venus abstinentiā cohibenda. X.

Cum te detineat Veneris damnsa voluptas,

Indulgere gula nōl que ventris amica est.

Caue ne duplices morbū tuum: unus enī vtcunq; fertur, duo simul ferri non possunt. Amare damnsa res, damnsa gula: quod si pariter vtroq; laboras malo, superest ut mox ad egestatē redigaris. Gulam vocat studium exquisitorum ciboruū, eamque dicit Venetis amicam, quod per eam ventri saginatur, res & fama decrescit.

Homo malus, sfera pessima. XI.

Cum tibi proponas animalia cuncta timere:

Vnum hominem tibi præcipio plus esse timendum.

Cum tu sponte putas omnes feras esse timendas, meo præcepto vnum animal maximē tinebis, nempe hominē. Nam nulla bellua magis homini nocet, quam homo homini.

Sapientia fortitudini præferenda. XII.

Cum tibi præualida fuerint in corpore vires,

Fac sapientiam, sic tu poteris vir fortis haberi

Si natura dedit vires corporis, non statim vir fortis eris, nisi adiunxeris ingenij viam, hoc est, sapientiam; quam corporis robore recte utaris.

Amicus, certus medicus. XIII.

Auxilium à notis petito, si fortes laboras;

Nec quisquam melior medicus, quam fides amicus.

Corporis morbos aperi medico, animi morbos aperi fidelī amico. Ille pharmaciā sanat, hic verbis. Aliter: Si

quid morbi inciderit, magis amicum accerse, quam medicum.

Sacrificium spiritus contribulatus. XIV.

Quum sis ipse nocens, moritur cur victimam pro te?

Stultitia est, morte alterius sperare salutem.

Veteres credebat expiari scelus commissum mactata pecude, quæ nihil commiserat: & pro alieno peccato innocens dabat poenæ: cum is, qui peccauit, potius mactari debuerit, quam victima. Stultæ autem sperabant alienam mortem sibi saluti fore, cum sua quemque mala de suo dependere oporteat.

Amicus ex moribus diligendus. XV.

Cum tibi velocium, vel fidum queris amicum,

Non tibi fortuna est hominis, sed vita petenda.

Amicus, quem velis adiungere, non aestimandus est è censu, sed ex moribus: idem oportet fieri in uxoribus.

Avaritia vitanda. XVI.

Vtere quæsis apibus, sugenomen avari.

Quid tibi diuinae prosunt, si pauper abundas?

Frustra parasti diuitias, si partis uti non audes, & inter magnas opes viuis inops. Nihil enim refert habere, si quæ habes, nihilo plus tibi prosunt, quam ea, quæ non habes.

Voluptas iniuncta famæ. XVII.

Si famam seruare cupis, dum viuis, honestam,

Fac fugios animo, que sunt mali, gaudia vita.

Si cupis honestam tueri famam, noli amari voluptates in honestas, nempe, gula, libidinis, & similium.

Senem etiam delirum ne irrideris. XVIII.

Cum sapias animo, noli irridere senectam.

Nisi quicunq[ue] senex, sensus puerilis in illo est.

Cum per ætatem vigeat ingenium tuum, & animi vis, noli deridere senectutem, quæ minus animo valeat. Despicit enim oīnnis senex, & ad puerilem stultitiam reddit. Ætatis igitur vitium ferendum, non ridendum est.

Opes fluxæ, ars perpetua. XIX.

Disce aliquid, nam cum subiit fortuna recidit,

Ars remanet, vitaque hominis non disserit unquam.

Opes

Opes s̄p̄enumerò subita fortuna eripit homine, veluti incendio, furto, bello, naufragio: verū ars eripi non potest. Hęc itaque certissima possessio est, quę semper & v̄bique possit alere.

Mores ex verbis cogniti. XX.

*Omnia perspicito tacitus, quę quisque loquatur:
Sermo hominem mores, & celat & indicat idem.*

Nulla res magis arguit & aperit vitam & ingenium hominis, quam illius oratio, hoc est certissimum arāmī speculum. Igitur si vis hominem cuiusmodi sit cognoscere, perpende tecum qualis sit illius oratio. Sermo indicat mores hominis si loquatur ex animo: & celat idem, si vel taceat, vel dissimulanter loquatur.

Ars v̄su iuuanda. XXI.

*Exerce studium, quānus perceperis artem:
Vt cura ingeūmum, sic et manus adiuuat usum:*

Vt euāescunt disciplinæ, nisi exercitatione confimes. sic artificium opere confirmandum erit, ne excidat.

Vitæ contemptus. XXII.

*Multum ne cures venturi tempora letbi:
Non timet is mortem, qui scit contemnere vitam.*

Si vis liber esse à metu mortis, disce vitam non magnificere. Et (quemadmodum eleganter docet Aristoteles) nullius rei iucunda fruitio est, nisi quam aliquo modo contempseris.

Discendum & docendum. XXIII.

*Disce, sed à dōtis: in dōctōs ipse doceto,
Propaganda etenim rerum doctrina bonarum.*

Disce non à quouis: sed ab his qui possunt docere. Rursum, quod ab alijs didiceris, id alijs impertire. Ut ilium enim rerum scientia non est premenda, sed per manus tradenda.

Bibendi ratio. XXIV.

*Hoc bibe quod profit, si in v̄is vivere sanus:
Morbi causa mati est homini quandoque voluptas.*

Ne biberis supra vires. Breuis enim illa bibendi voluptas, s̄p̄enumero conciliat homini molestum & diuturnum morbum.

Ne damnes quod probaueris. XXV.

*Laudaris quodcunq; palam, quodcunq; probaris,
Hoc vide, ne rursus levitatis crimen damnes.*

Leuis & inconstans videheris, si quod aliquando coram multis laudaris, idem postea damnes. Quod si mutasti sententiam, fac sileas. Fortasse pro vide, legendum est fuge, *crimine, id est, suspicione & cum vituperio.*

Circumspectus in vtraque fortuna. XXVI.

*Tranquillis rebus que sunt aduersa caneo :
Rursus in aduersis melius sperare in mento.*

Ne securus sis, cum fortuna tranquilla est, sed tempestatem caue : Rursus cum fortuna saeuit, animum sustine spe melioris fortunæ, quæ succelera sit. In secundis rebus timenda sunt aduersa, ne sis supinis; in aduersis speranda sunt lætitiora, ne deficias animo.

Studio crescit sapientia. XXVII.

*Discere ne cesses : cura sapientia crescit :
Rara datur longo prudentia temporis usu.*

Iuxta Solonis sententiam: Oportet senescere semper aliquid addiscentes. Nam (*rara*) hoc est, singularis & eximia prudentia contingit (*loco usq;*) id est, diuturna experientia ætatis. Quanquam mihi magis probatur, hic ut sit sensus: semper disce; studio crescit sapientia. Nam pauci sunt, qui prudentes evadunt experientiam rerum: vel quia paucis contingit diu viuere, vel quia complures stultitiam non exuunt hanc vitam. Certissima ac breuissima ad sapientiam via est doctrina.

Parcè laudandum. XXVIII.

*Parcè laudato : nam quem tu sepe probaris,
Vna dies, qualis fuerit, monstrabit amicus.*

Ne laudes amicorum effusius cuius non feceris periculū: siquidem ille sepius abs te laudatus, uno aliquo die declarabit alium fuisse se quam tu prædicaras.

Discere ne pudeat. XXIX.

Ne pudeat, que nescieris te velli doceri.

Scire aliquid tuus est : pudor est nil discere velle.

*Quidam stulto quodam pudore malunt semper nescire,
quam*

quam semel dicere: cum scire pulchrum sit & pudendum nihil velle discere: ergo honestum velle.

Rebus vtendum ad sobrietatem. XXX.

*Cum Venere & Baccholis est, & iuncta voluptas,
Quodliutum est animo complectere, sed fuge lites.*

Excerpe quod inest boni: fuge quod adiunctum est mali. Exhilerat potatio, discutit curas, vtere hac commoditate: sed rursus ebrietas incitat ad iurgia, hoc caue. Item Venus delectat: sed habet sua iurgia. Ama igitur absque dissidijs.

Tristibus & tacitis non fidendum. XXXI.

Demissos animo, ac tacitos visitare memento.

Quā flumen placidum est, forsitan latet altius unda.

Tristes ac tacitos vita: videntur enim aliquid magni mali noliri: quemadmodum cauendum est flumen eā parte qua tranquillum est; nam illud profundissimum esse solet. Ita Cesar magis metuebat Brutum & Cassium pallidos ac tacitos, quā Antonium ebrium.

Sors sorti conferenda. XXXII.

Cum tibi dispiceat rerum fortuna tuarum,

Alterius spella quo sis discrimine peior.

Quoties redet te tuā sortis, confer eam cum aliorum fortuna: & videbis te nihilo peiorem, hoc est, inferiorem multis.

Vltra vires nihil aggrediendum. XXXIII.

Quod potes id tenta, nam latus carpere remis

Tutius est multò quam velum tendere in altum.

Aggredere tuta magis quam magna. Tutius enim tutio nauigare iuxta littus, & remis vti, quam passis velis periclitari in fluctibus. Nec enim omni fauent venti fortunæ.

Cum iusto iniquè non contendendum. XXXIV.

Contra hominem iustum praeue contendere noli.

Semper enim Deus iniustas ulciscitur iras.

Noli praeue, hoc est, malitiosè & datā opera ac peruersē contendere cum homine iusto: Nam Deus nunquam hoc relinquit inultum.

Fortuna vtrāque equè ferenda. XXXV.
*Ereptis oībus, nōs gaudere mārēndo:
 Sed gaude pōtius, tibi si contingat habere.*

Si diuitiæ contingant, gaude, si ereptæ fuerint, noli te
 cruciare, sed tunc vtere philosophiā. Neque enim tantū
 boni habent, vt sit admodum dolendum, si perierint; ne-
 que rursus tantum mali, vt non sint libenter accipiendæ, si
 forte contingent. Constat carmen esse depravatum.
 Arbitror legendum, nol: mārēndo querendo. Porro queren-
 do non est à quāro, sed à quārō deponenti verbo.

Ab amico quod ferendum. XXXVI.

*Eſt iactura grauis, que ſunt amittere dānnis.
 Sunt quedam, que ferre decet patiēter amicūm.*

Si verbulo lædat amicus, ferendum est. At dāmna re-
 rum nemo potest æquo animo ferre. In his igitur cauen-
 dum, ne lædamus amicum.

Tempori non confidendum. XXXVII.
Tempora longa tibi nōs promittere vīte.

Quocunq; ingredēris, ſequitur mōrē corporis vmbra.

Nemo potest ſibi longæ uitatem promittere: cūm mōrē
 hominem (quocunq; eat) non aliter inſequatur, quām
 vmbra corpus. Fortaffē legendum corpus vt vmbra.

Deus quibus placandus. XXXVIII.

Thure Deum placā, vīlūlūm ſine c̄reſcat aratō.

Ne c̄redas placare Deum, dum c̄edi lītatur.

Non gaudet Deus morte pecudum, etgo thure litan-
 dum est illi: hoc est, re innoxiā & minimi ſumptus. At
 hodie plerique Christianorum, licet apud hos ſublatus
 ſit mōs immolandi pecudes, tamen Deum ac diuos ſibi
 tantūm non deiunctos eſſe putant, ſi eis gemmas, aurum,
 argento, ſerica ſuſpenderint, vel oſtentanda tantūm,
 vel in luxum paucorū vertenda; immemores hēc ſemper
 à sanctis fuſſe contempta, & ſi forte obtigerunt, in egen-
 tiūm vſiſ ſuſſe effuſa.

A potentioribus Iēſus diſſimula. XXXIX.
*Cede locum Iēſus fortunæ, cede potētis:
 Cedere quā potuit, prodeſſe aliquid valēbit.*

Qui rem habet cum proceribus, quoniam prodesse possunt in multis, necesse est, ut aliquando mussent iniurias, id est, tacitus ferat. Lædunt enim aliquando potentes, & tyrannidem exercent. Hic igitur prudens illis debet cedere, ut postea per illos suis prodesse possit. Nam si resistens reddiderit eos hostes, nec sibi, nec suis prodesse poterit.

Castiga te ipsum. XL.

Cum quid peccaris, castiga te ipse subinde.

Vulnera dum sanas, dolor est medicina doloris.

Vbi senseris te alicubi peccasse, statim poenas sumito de teipso, & noli tibi ignoscere: teipsum obiurga, tibi ipsi laboris aliquid indicito. Nam ut in sanandis vulneribus dolor dolore sanatur, siquidem ne doleat vulnus, infundis acria, quæ mordent: sic ista reprehensio, tametsi amara est, tamen medetur vitio animi.

Amicus mutatus non vituperandus. XL I.

Damnamis nunquam post longum tempus amicum,

Mutavit mores: sed pignora prima memento.

Si is, cum quo tibi fuit diutina consuetudo, fortè mutatis moribus alius esse cœperit, hoc debes tribuere veteri necessitudini, ne vituperes eum, etiamsi non est dignus, qui ametur.

Beneficiorum collatio attendenda. XL II.

Gratior officijs quod sis mage, charior esto:

Ne nomen subeas, quod dicitur officiperda.

Vt sis charus omnibus, esto gratus (officijs) id est, beneficijs & benemeritis. Inuisum enim apud omnes est nomen officiperda: Sic enim vocant eum, in quem collatum officium perditur. Nil enim tam perit, atque id quod confertur in ingratum.

Suspicionem tolle. XL III.

Suspectus caueas, ne sis miser omnibus horis:

Nam timidus & suspicitus apertissima mors est.

Qui sibi singit periculum, is nunquam non miser viuit. Nihil igitur huic aptius, quam mors; quandoquidem non potest iucundè vivere. Suspectus, hic accipitur actiū pro suspiciose.

Humanitas erga seruos. XLIV.

*Cum fueris seruos proprios mercatus in ipsis,
Et famulos dicas, homines tamen esse memento.*

Sic utare seruus tuis, licet emptitijs, ut memineris homines esse, non pecudes. Quod empti sunt, fortunæ fuit quod homines sunt, in hoc tibi sunt pares.

Occasionem rei commodiæ ne prætermittas. XLV.

*Quam primum rapienda tibi est occasio prima,
Ne rursus quæras, que iam neglexeris antè.*

Occasio, quam antè dixit frontem habere capillatam, statim est atripienda: ne si se subduxerit, frustra quæras postea, quam prius contempseras.

Non lèxandum de repentina obitu. XLVI.

*Morte repentina noli gaudere malorum,
Felices obeunt, quorum sine crimine vita est.*

Si malisubito moriantur, dolendum magis est, quam gaudendum. Gaudendum potius in morte honorum, quorum mors fælix est: vel sic; si videris malos subito tolli noli gaudere. Contingit idem bonis innocentibus, ut intelligas ex casu accidere, non vindicta numinis.

Pauper simulatuni vitet amicum. XLVII.

*Quum coniux tibi sit, nec res, & famâ laboreat;
Vitandum ducas inimicum nomen amici.*

Si pauper habueris vxorem quæ laboreat famâ, hoc est, de qua homines male loquuntur (ducas) id est, existimes nomine amiei vitandum esse, vt pote inimicum famæ tue: videris enim prostituere vxorem hoc prætextu, & hoc nomine diuites pauperum vxores captant. Tametsi potest & alius esse sensus, nimis hic: Si tibi sit vxor sati lauta famaque secunda, noli te dare in familiaritatē poterit, ne quid labis vxori tibi que contrahas.

Junge studium, XLVIII.

*Cum tibi contingat studio cognoscere multa,
Fac discas multa, & vites nescire doceri.*

Quo plura didiceris, hoc plura stude cognoscere, ne videaris indocilis ullius rei.

Breuitas

Breuitas memoriae amica. XLIX.

*Mirari verbi nudi me scribere versus?
Hos breuitas sensus fecit coniungere binos.*

Sententia nudis verbis explicanda est. Melius enim me-
minimus que brevia sunt. Idcirco nudis verbis singula
precepta singulis disticis complecti voluit, ut apertior esset
& breuior.

DICTA SAPIENTVM, E' GRÆCIS

Ut habentur, à nescio quo Græculo vt cunque colle-
cta, vel confusa potius, ERASMO
interprete.

PER ANDRI CORINTHII.

Mnibus placeto.	Ea facito, quorum non pos- sit pœnitere.
Periculosa teme- ritas.	Quod iustum est imitare.
Semper volupta- tes sunt mortales; hono- res autem immortales.	Benemeritos honora.
Amicis aduersa fortuna vt c- tibus idem esto.	Calumniam oderis.
Lucrum turpe, res pessima.	Cùm errâris, multa consiliū.
Infortunium tuum celato, ne voluptate afficias inimicos.	Omnibus te ipsum præbe.
Veritati adhæreto.	Magistratus metue.
Violentiam oderis.	Quicquid promiseris, facito.
Voluptati tempera.	Age quæ iusta sunt.
Pictatem sectare.	Principibus cede.
A vitijs abstine.	A iure iurando abstine.
Supplicibus misericors esto.	Laudato honesta.
Sapientum vtere consuetu- dine.	Beneficium repende.
Bonos in pretio habeto.	Bona res quies.
Probrum fugito.	Liberos institue.
	Litem oderis.
	Audi quæ ad te pertinent.
	Responde in tempore.
	Nec cui inuidias.
	Oculos moderare.
	Spem

Spem foue.	Mortalia cogita.
Affabilis esto.	Ne prior iniuriā facias.
Diuturnam amicitiani cu- stodi.	Mortuum ne rideto.
Concordiam sectarc.	Consule inculpate.
Ne loquaris ad gratiam.	Te ipsum ne negligas.
Ne tempori credideris.	Mortem oppete pro patria.
Senioreni reuerere.	Ex ingenuis liberos crea.
Ne quauis de re doloreas.	Arcanum cela.
Parcito tanquā immortalis.	Opportunitatem expecta.
Sperato tanquam mortalis.	Largire cum utilitate.
Ne efferaris gloria.	Dolorem fuges.
Cede magnis.	Amicis vtere.
	Dilecta amicos.

BIANTIS.

In speculo te ipsum contemplare, & si formosus apparebis, age quae deceant formam: si deformis, quod in facie minus est, id morum pensato pulchritudine.

De numine ne male loquare; quid sit autem, ausculta.
Audito multa, loquere pauca.
Prius intellige, & deinde ad opus accede.
Ne ob diuitias laudaris virum indignur,
Persuasione cape, non vi.
Compara in adolescentia quidem modestiam, in senectute verò sapientiam.

PITTACI MITYLENAEI.

Quę facturus es, ea ne pre- dixeris: frustratus enim ri- deberis.	Desidiosus ne esto.
Depositum redde.	Ne contendere cum parenti- bus, etiam si iusta dixeris.
A familiaribus in minutis rebus, laesus, feras.	Ne geras imperium, priu- quam patere didiceris.
Amico ne maledixeris.	Infortunatum ne irrisceris.
Vxori dominare.	Quę fieri non possunt, caue concupisca.
Quę feceris parentibus, ea- dem à liberis expecta.	Ne festinaueris loqui.
	Nosce te ipsum.

Ante omnia venerare nū-
men.
Parentes reuerere.
Voluptatem coerce.
Inimicum ne putes amicum.
Inter amicos ne sis iudex.
Ne lingua præcurrat men-
tem.

Legibus pare.
Ne quid nimis.
Auditio libenter.
Inimicum solue.
Vxorē ducito ex æqualibus
ne si ex ditioribus duxeris,
dominos tibi pares non af-
fines.

CLEOBVLI

Ne sis vnquam elatus.
Libros reuolue.
Iustē iudicato.
A maledicentiā temperato.
Parentes patientiā vince.
Inferioreni ne reijcas.
Ne teipsum præcipites in
discrimen.
Res amici diligas, & perinde
serues ut tuas.
Quod oderis, alteri ne fece-
ris.
Ne cui miniteris: est enim
muliebre.
Citius ad infortunatos ami-
cos quam fortunatos pro-

LINDII
siciscere.
Lapis auri iudex aurum ho-
minum.
Mendax calumniā vitam
corrumpit.
Mendaces odit quisquis
prudens ac sapiens.
Domus curam age.
Liberos tibi charissimos e-
rudi.
Bonis benefacito.
Suspicionem abijcito.
Beneficij accepti menen-
to.
Aliena ne concupiscas.
Voto nihil pretiosius.

CHILONIS

Nosce teipsum.
Temperantiam exerce.
Tempori pare.
Multitudini place.
Moribus probatus esto.
Oderis calumnias.

LACEDÆMONII.
Ne cui inuidias mortalia.
Turpia fugi.
Iustē rem para.
Sapientiā vtere.
Ne quid suspiceris.
Ne fueris onerosus.

SOLONIS ATHENIENSIS

Deum cole.
Amicis succurre.

Veritatem sustineto.
Legibus pareto.

Iracundiz

Iracundiam moderare.
Malos odio prosequitor.
Parentes reuerere.
Nemini inuideto.

Ne iurato.
Cogita quod iustum
est.
Virtutem laudato.

THALETIS MILESII.

Principem honora.
Similis tui sis.

Susurronem ex edibus ejice.
Amicos probato.

Quod adest, boni consuli-
to.

Nemini promittito.
A vitijs abstineto.

Gloriam sectare.

Vitæ curam age.

Pacem dilige.

Laudatus esto apud omnes.

DICTA SAPIENTVM EX AVSO-

NII Carmine, atq; in his extrema sententia ferè
semper est gemina, & disticho com-
prehenditur.

PERIANDRI, Carmine Phaleucio.

Nunquam discrepat viile à decoro.
Id est, nihil vtile quod non est honestum.
Plus est sollicitus, magis beatus.
Id est, quo quisq; dicitur, hoc magis sollicitus
Mortem optare malum, timere peius. (vituit.)

Miser est, qui tedium vitæ mortem optat. Sed miserior,
qui semper timet mortem.

Faxis ut libeat, quod est necesse.

Quod necesse est facere, fac ut libenter facias.

Malum terribilis, caueto multos.

Quenam multi timent, is multos timeat necesse est.

Si fortuna tonat, caueto mergi;

Si fortuna iuuat, caueto tolli.

Ne extollaris fortunæ prosperitate: In rebus aduersis
ne frangaris animo.

BIANTIS, Carmina Heroica.

Quam summa boni? mens, que sibi conscientia recti.

Id est, quid optimum? Animus bene sibi conscientius.
Pernicies homini que maxima? solus homo alicet.

Id est, homini maxima pernicies est ab homine.
Quis dives? qui nil cupiat. Quis pauper? auarus.

Divus est, non qui multa possider, sed qui sua sorte contentus est. Auarus omnis pauper est, qui quod habet, non habet.

Quae dos matronis pulcherrima? vita pudica.

Mulier etiam pauper indotata non est, si casta est.

Quae casta est? de qua mentiri fama veretur.

Castia non est, de qua fama turpiter loquitur.

Quid prudentis opus? cum possit, nolle nocere.

Quid stulti proprium? non posse, & velle nocere.

Proprium prudentis est, etiam cum possit, nolle tamen vlcisci. Malus etiani cum non possit, optat tamen ledere.

PITTACI, Carmina Iambico trimetro.

Loqui ignorabit, qui tacevere nesciet.

Eiusdeni est artis recte tacere, & recte loqui.

Bono probari malo, quam multis malis.

Non refert quāni multi laudant te, sed quales. Nam ab improbis laudari, vituperari est.

Demens superbis inuidet felicibus.

Stultius est, cruciari felicitate malorum, quasi in vulgaribus bonis sit sita felicitas.

Demens dolorem ridet infelicium.

Aequè stultum est gaudere calamitate malorum, quasi non & ante fuerint infelices.

Parco legi, quisquis legem sanxeris.

Quod alijs prescripseris, ipse seruato.

Plures amicos re secundā compares.

Paucos amicos rebus aduersis probes.

Prospera fortuna conciliat multos amicos. At reflentes fortunā pauci manent, sed sinceri.

CLEOBVLI, Carmine Asclepiadeo.

Quanto plus liceat, tanto libeat minus.
Quo potentior es, hoc magis caue ne quid pecces: &
quo plus tibi permittunt homines ob principatum, hoc
ipse minus permittas tibi.

Fortune inuidia est in meritus miser.

Cum bonis male est, fortunæ imputatur, cum ea sape
magnatum sit culpa.

Felix criminibus nullus erit diu.

Felicitas male parta non diurna.

Ignoscas alijs multa, nihil tibi.

In alios lenis esto, in te ipsum seuerus..

Parcit quisque bonis prodere vult bonos.

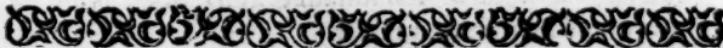
Qui bonos viros tradit in manus bouorum, is feruat,
non perdit, quos prodit. *Quanquam suspicor legendum.*
Parcit quisque bonis, perdere vult malos.

Ut sit sensus. Qui malos ac nocentes afficit suppicio, is
miseretur bonorum & innocentium, quos ab horum vi-
olentia liberat. Et quisque positum est pro quisquis.

Maiorum meritis gloria non datur :

Turpis saepe datur fama minoribus.

Laus parentum non tribuitur posteris: At probra pa-
rentium saepe obiciuntur liberis.

CHILONIS CARMINE CHORI-
ambico; ex choriambis tribus & Amphibra-
cho, videtur Soradicum.

Nolo minor me timeat, despiciatque maior.
Sic est moderanda vitæ ratio, ut nec
inferioribus sis formidini, quod est tyra-
nicum: nec superioribus contemptui,
quod est abiectæ fortunæ.

Vnde memor mortis, immemor ut sis salutis.
Sic fuge turpia, quasi hodie moriturus: Sic cura ho-
nesta studia, quasi semper victurus. *Quando hic versus*
deprauatus est, supicor ita legendum:

Viue

Vive memor mortis, ut sies memor & salutis. *Aut sic:*
 Vive memor mortis, ne sis immemor & salutis.
Tristitia cuncta exuperes, aut animo, aut amico.

In rebus aduersis, aut amici consuetudine pelle mero-
 rem, aut animo te sustine.

Tu bene si quid facias, non meminisse fas est.
 Benefacta tua prædicent alij.

Illa inuentus grauior, que similis senecte.

Grata senectus homini, que parilis inuenta.

Florida senectus similima est adolescentiæ. Morosa iu-
 uentus similima est senectuti.

S O L O N I S, Carmine Trochaico.

Dico tunc vitam beatam, fata cum perata sunt.
 Nemo beatus, nisi qui feliciter diem obierit.
Par pari iugato consuix, dissides, quod impar est.

Firmissima est amicitia, quæ inter pares coiit.
Non erunt honores vnuquam fortuii muneris.

Honus verus virtutis est præmium, non minus fortunæ.
Clam coarguas propinquum, sed palam laudaueris.

Amicum laudato palam, sed errantem occulte cortipe.
Pulchrius multo parari, quam creari nobilem.

Clarior est nobilitas quam ipse tuis virtutibus tibi pa-
 raris, quam quæ ex maiorum imaginibus contigit.

Certa si decreta fors est, quid cauere proderit;

Sive sunt incerta cuncta, quid timere conueni?

Sifatum vitari non potest, quid prodest præscisse? Sin in-
 certum, stultum est timere, quod, au euenturū sit, nescias.

T H A L E T I S, Versu Pentametro.

Turpe quid ausurns, te sine teste time.

Quod apud alium puderet facere, ne solus quidem
 ausis facere, veluti te ipso teste.

Vita peris, mortis gloria non moritur.

Etiam post mortem viuet gloria benefactorum.

Quod facturus eris, dicere susuleris.

Sile, si quid est in animo facere, ne quis impeditat.

crux est, si metuas, vincere quod nequeas.

Auget sibi molestiam, qui timeret, quod vitari non potest;
Cum verè obiurgas, sic inimicè iuras.

Prèstat verè carpi ab inimico, quām falso laudari ab a-
mico.

Nil nimium, satis est, ne sit & hoc nimium.

Ne quid nimis; nam modus oninib⁹ in rebus est optimus.

SEQVVNTVR M I M I P U B-

LIANI VERSVS AB ERASMO

Caſligati & elucidati.

ERASMVS R O T E R O D .

Lectori, S. D.

IN hos depravatissimè scriptos reperi commenta-
riolos, longè prodigiosiores quām in Catonem,
qui neq; cœlum neq; terram attingerent, & tamen
accuratissimè depictedos; seu rem sacram. O seculū
illud infelix! Sunt pleriq; Senarii Iambici, sed
Latine comœdia libertatem non fugientes; si quod
diuersum genus inciderit, annotabimus. Ceterum
qui scire volet, à quām protentosis mendis hos Mi-
mros vindicauerimus, is conferat cum his quos an-
te nostram editionem habebant vulgati codices.

Vale Lector: & fruere.

Li num est omne, quicquid optando euenit.

Sensus est: id quod nostro studio pa-
ratur, verè nostrum est: quod votis con-
tingit, alienum est, nempe quod fortuna
possit eripere.

Ab alio expellēs, alteri quod feceris.

Qualis fueris ira alios, tales alij futuri sunt in te.

Animus

Animus vereri qui scit, tuò àgrediri.

Qui intelligit periculum, is nouit cauere periculum. Temeritas autem periculose rem aggreditur, quia nescit timere.

Auxilia humilia, firma consensus facit.

Concordia fortia facit, etiam quæ sunt imbecilla, contra discordia maximas opes debilitat.

Amor animali arbitrio sumitur, non ponitur.

Nobis in manu est, non incipere amare; vbi cœperis, iam illi seruus es, nec potes excutere, cum velis.

Aut amat, aut odit mulier: nihil est tertium.

Mulier nimis est vehemens in vtramq; partem, animal affectibus obnoxium. Quanquam huiusmodi viros etiam non paucos reperias, nimis in vtramque partem vehementes.

Ad tristem partem strenua suspicio.

Qui parum sunt felices, magis laborat suspicione; Vc1 sic; Suspicio plerumque virgit in partem deteriorem. *Strenua* hic, citam ac propensam significat.

Ames parentem si equus es; aliter feras.

Bonum parentem ama: difficilem tolera vel ob hoc, quia pater est. *Æquus* dixit, pro commodo & humano.

Aspicere oportes, quod possis de perdere.

Serua quod nolis perire: Oculus autem, hoc est, præsentia domini, optimus rei custos.

Amici vitia si feras, facis tua.

Tibi imputabitur, quicquid peccat amicus, cum non admoneas.

Aliena homini ingenuo, acerba est seruitus.

Alijs seruire durum est ei, qui liber sit natus, & alijs imperare solitus.

Absentem tedit, cum ebrio qui litigat.

Mens enim ebrijs non adest, cum qua loquendum est. Itaque perinde est, ac si non adestet ipse.

Amans iratus multa mentitur sibi.

Mens enim constituit in animo, quæ non prestat postea. *Egone illam, que me? que illum?*

Auarus ipse miserie causa est sua.

Nam sua sponte & volens pauper est.

Amans quid cupiat, scit; quid sapiat, non videt.

Amans sine iudicio cupit, nec expendit, salubre sit, an perniciosum, id quod cupit.

Amans quod suspicatur vigilans, somniet.

Qui amant, ipse sibi somnia fingunt, & inani spe sibi blandiuntur.

ad calamitatem quilibet rumor valet.

Tristia facile sparguntur in vulgus; quæ recta sunt & honesta, vix creduntur.

Amor extorqueri non potest, elabi potest.

Amor non potest subito vique expelli: sed paulatim potest elabi.

Ab amante lachrymis redimas iracundiam.

Amans iratus lachrymis placatur.

Aperte mala cum est mulier, tum deum est bona.

Fucatum & fraudulentum est animal mulier, eaque minime noxia cum palam est mala. Indicat nullam esse bonam.

Auarum facile capias, ubi non sis idem.

Auarum non potest ferre avarus. Vel; Facile fallas avarum, nisi sis idem quod ille est, id est, avarus & ipse.

Amare & sapere, vix Deo conceditur.

Non est eiusdem amare & sanæ mentis esse. Perinde quasi velis cum ratione insanire quemadmodum habet Terentius.

Auarus, nisi cum moritur, nihil recte facit.

Etenim cum moritur, tum deum permittit alios suis opibus frui.

Affutè dum celatur, se ætas indicat.

Senectus celari non potest. Nisi forte sic legendum est. Astu crimen celatum ætas indicat. Tempus enim aperit omnia.

Auarus damno potius, quam sapiens dolet.

Sapiens non cruciatur daunis rerum, sed is qui magni facit pecuniam.

Auaro quid malij optes, nisi ut viuat diu?

Propterea quod miserrimè viuat. Summum igitur malum optat auaro, qui optat diutinam vitam.

Animis dolenti nihil oparet credere.

Quamdiu doles, ne quid tibi ipsi fidas: Nihil enim in fani suadet dolor: expecta donec residat cœgritudo, tum statue, quid velis loqui aut facere.

Alienum nobis, nostrum plus alijs placet.

Suæ quemque sortis poenitet. Alienæ miratur, verbis duntaxat: Ceterum si ad rem ventum sit, pauci velint cum alijs commutare.

Amare iuueni fructus est, crimen seni.

Amor voluptas est in iuuenie, scelus in senectute, non voluptas.

Amas cum ludit, morti delicias facit.

Anum vicinam morti non decet lusus: videtur enim mortem delectare velle.

Amoris vulnus, Idem qui sanat, facit.

Desiderij vulnus sanat idem, qui facit, si sui copiam facit. Allusit ad Telephi fabulam.

Ad pœnitendum properat, citò qui iudicat.

Ne statim pronuncies. Nam præcipitati iudicijs sepe pœnitet.

Amicos res optime parant, aduersi se probant.

Et hoc carmen deprauatum est, sotterrè sic legendum: Amicū optimè res parant, tristes probant. Secunda fortuna conciliat amicos, aduersa explorat, ficti sint an veri.

Aleator quanto in arte est melior, tanto est nequior.

Hoc est carmen Trochaicum: Ita mala re quod magis excellit, tanto sceleratior est. Veluti miles, quod melior est, hoc vir nequior.

Arcum intenso transgit, animum remissio.

Arcus frangitur, si nimium tendas. Animi vires augentur exercitatione, ocio franguntur.

Bis est gratum, quod opus est, ultra si offeras.

Beneficium precibus extortum, magnam gratię partem perdidit. Quod ultra oblatum est, id bis gratum.

Beneficium dare qui nefit, iniurie peccat.

Non debet vti beneficijs aliorum, qui ipse nemini benefacit.

Bonum est, fugienda officere alieno in malo.

Idem Plautus. Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit. Quid tibi sit fugiendum, id discas non tuo malo, sed ex aliorum malis exemplum sumito.

Beneficium accipere, libertatem vendere est.

Felicius est dare, quam accipere: perdit enim libertatem, quisquis vtitur alterius beneficio.

Bona nemini hora est, ut non alicui sit mala.

Nulla fortuna secunda est, quæ non alicuius malo contingat.

Bis cuique mori est, alterius arbitrio mori.

Mortem naturalem æquiore animo ferunt homines, adactam grauius.

Beneficia plura recipit, qui scit reddere.

Ingratis nemo plura committit. Quos experimur gratos, in hos maiora conferimus.

Bis peccas, cum peccanti obsequium accomodas.

Nam & illum adiuwas, & te eiusdem malefacti resu facis. *Bonus animus Iesus, grauius mulier irasciunt.*

Lenis animus cum incandescit, vehementius commo-
uetur.

Bona mors est homini, vita que extinguit mala.

Miseris mors est optanda quoque, vt quæ finem adserat malorum.

Beneficium dando accepit, qui digno dedit.

Hunc versum nominatim citat Aulus Gellius inter Mi-
mos Publianos.

Blanditia non imperio sit dulcis Venus.

Iucundum est, cum ex animo quis redamatur, non cum extorquetur mulieris obsequium.

Bonus animus nunquam errans obsequium accommodat.

Qui probus est ipse, numquā alteri peccanti assentitur.

Beneficium se dedisse qui dicit, petit.

Commemoratio beneficij dati, est repolcentis gratiam.

Coniunctio animi maximi est cognatio.

Arctius

Arctius alligat mutua benevolētia, quām affinitas sanguinis. Fortè versiculus hic ita legendus est.

Benevolus animus maxima est cognatio.

Nam & hoc modo carmen constat, & in hac litera, nempē B. reperibatur.

Beneficium sepe dare, docere est reddere.

Quæ sæpius benemeretur de aliquo, is prouocat ad gratitudinem quandam pertinacia benefaciendi.

Bonitatis verba imitari, maior malitia est.

Qui malus est & bene loquitur, is plusquam malus est.

Bona opinio homini tutior pecunia est.

Tutius est habere bonam famam, quām diuitias.

Bonum, tamen si supprimitur, non extinguitur.

Veritas & iustitia premi possunt ad tempus, sed emergunt posteā.

Bis vincit, qui se vincit in victoria.

Qui moderatè vtitur victoria, is vincit, primum hostem, deinde animum.

Benignus etiam dandi causam cogitat.

Qui liberalis est, non expectat ut rogetur, sed vltro querit occasionem largiendi.

Bis interimitur, qui suis armis perit.

Magis nobis dolet calamitas, cuius ipsi ministravimus occasionem. Veluti si quis hominem cuehat ad magistratum, à quo posteā subuertatur.

Bene dormit, qui non sentit quām male dormiat.

Cūm abest sensus mali, nihil est mali. Veluti si quis alto somno obrutus, non sentiat incommoditatem strati.

Bonorum crimen est officiosus miser.

Si calamitosus est, qui recte viuit, hoc imputatur virtuti cui dicunt aduersari fortunam. Velsic; Q'um eget necessarijs vir probus, in dedecus vergit bonorum virorum, qui virtutis non habeant honorem.

Bona fama in tenebris, proprium splendorem obtinet,

Decus recte factorum non potest obscurari: lucet enī in ipso pectore, si non respondet opinio populi.

Bene cogitata s' excidunt, non occidunt.

Quod rectè proposueris, etiamsi ad tempus excidit, animo tamen non omnino perit.

Bene perdit nummos, iudicet cum dat nocens.

Qui corrumpit iudicem pecuniā cùm sit nocens, perdit eam, sed suo bono: Proinde bene perdit.

Bonis nocet, quisquis pepercerit malis.

Fit iniuria bonis, cùm impunitas datur malis. Pauciores enim boni futuri sunt, si liceat impunè malos esse.

Bono iustitia proxima est severitas.

Severitas enim est iustitia rigidior & exactior, vergens tamen ad clementiam.

Bonum apud virum cùd moritur iracundia.

Apud malos viros ira tardissimè senescit, apud bonos citò.

Bona turpitude est, quæ periculum indicas.

Aut sic, quæ periculum vindicat. Satius est pudere, quæ pigere; pudor utilis est, per quem arcemur ab his, quæ periculosè fecerimus.

Bona comparat presidia misericordia.

In alios misericors meretur, vt in ipsum fauentes sint alicui si quid aduersi acciderit.

Bonarum rerum consuetudo pessima est.

Vilescit quod consuetum esse coepit. Bonis rebus nihil debet esse carius. Carum est autem, quod rarum est.

Beneficium dignis ubi das, omnes obligas.

Virtuti enim datur, non homini. Et tuo beneficio bonus in cæteros omnes vtitur.

Crudelis in re aduersa est obiurgatio.

Consolandus est amicus, non obiurgandus in rebus afflictis.

Caenendi nulla est dimittenda occasio.

Nunquam satis caueris. Aliquando nocendi est omitenda occasio, cauendi nunquam.

Cui semper dederis, ubi neges, rapere imperas.

Qui adfuerit semper accipere, is putat iam sibi deberi quod datur; adeò vt si negaris, paratus sit cripere vi. Hoc ad magnates peculiariter attinet.

Crudelem medicum intemperans æger facit.

Ægroti intemperantia facit, ut medicus cogatur ad duriora remedia descendere, nempe sectionem, aut vestionem & similia.

Cuius mortem amici expectant, vitam oderunt.

Eius vita fuerit inuisa oportet, cuius amici mortem optant.

Cum inimico nemo in gratiam cito redit.

Non est statim fidendum inimico. Facile dissoluitur benevolentia, at non facile sarcitur. Etira omnium tardissime senescit.

Citius venit periculum, quod contemnitur.

Magis nocet periculum his, qui negligunt, quam qui cauent.

Castra virum matrona parendo imperat.

Pudica vxor hoc impetrat obsequio suo, ut quicquid velit, faciat maritus, & magis imperat cum obsequitur, quam cum exigit.

Cito ignominia fit, superbi gloria.

Arrogantiam semper sequitur infamia: & qui insolenter ytitur gloriâ, incidit in ignominiam.

Consilio melius vineas quam iracundia.

Ita præcepit est, prudentia sedata. Hac citius efficies quæ voles, quam violentiâ & ferociâ.

Cuius dolor remedium est patientia.

Omnis dolor lenitur patientiâ. Alia alijs malis sunt remedia: at patientia commune est malorum omnium lenimentum.

Cum virtus presunt, peccat qui recte facit.

Cum expeditat esse malos, tum nocet esse bonos. Et cum præmium est malefactis, tum benefactis poena est.

Contemni est leuius quam stultitia percuti.

Satius est contemni ob virtutem, quam stultum quid agere.

Comes facundus in via pro vehiculo est.

Et hic versus citatur ab Aulo Gellio. Iucundus confabulator facit, ut non sentias viæ tedium, perinde ac si vehiculo porteris.

Citò improborum leta in perniciem cadunt.

Non est diurna malorum felicitas.

Crimen relinquit vita, qui mortem appetit.

Videtur accusare vitam suam, qui mortem appetit.
Cui plus licet quam pars est, plus vult quam licet.

Hunc versiculum adscripsi ex Gelio. Cui plus permit-
titur quam æquum est, is plus sibi sunit quam oportet.
Hoc conuenit in tyrannos & uxores.

Damnare, est obiurgare, cum auxilio est opus.

Cum amicus afflictus eget auxilio, tum obiurgare non
est officiosum, sed damnare est. Primum eximendus est
calamitati, postea obiurgandus, quod sua culpa in eam
inciderit.

Discipulus est prioris, posterior dies.

Quotidiana rerum experientia reddimur prudentiores,
Diu apparandum est bellum, ut vimes celerius.

Qui in aggrediendo nimirum properant, aliquando
tardius conficiunt. Mora in apparando non dispendium
est, sed lucrum ad negotium citè conficiendum.

Dixeris maledicta cuncta, quum ingratum hominem dixeris.

Ingratitudo omnia vitia in se complectitur, nullum igi-
tur conutium dici potest contumeliosius. Versus est Tro-
chaeus.

De inimico ne loquare malum, si cogites.

Si cogites nocere inimico, caue loquaris male, cauebit
etiam ille; Stultum est igitur male dicere. Nam si amicus
est, inique facit; si inimicus, minus illi nocebis.

Deliberare utilia, mora tuissima est.

Tuissimum est effici lentes consultationes. Nam pre-
cipitata consilia plerumque sunt inauspicata.

Dolor decrescit, ubi quo crescat, non habet.

Quum malum venerit ad summum, tum necesse est
ut fiat remissius.

Dediscere ftere fæminam, est mendacium.

Id est, fæmina nunquam hoc dediscet.

Discordia sit carior concordia.

Amantium iræ amoris redintegratio est.

Deliberandum est diu, quod statuendum est semel.

De quo non potes nisi semel statuere, veluti de matrimonio, de sacerdotio, de hoc diu deliberandum est, prius quam aggrediaris.

Difficilem oportet aurem babere ad crimina.

Ne facilè credas accusanti quempiam.

Dum vita grata est, mortis conditio optima est.

Tum optimum est mori, cum adhuc dulce est viuere.

Dannum appellandum est, cum mala fama lucrum.

Lucrum cum iactura famæ, dannum est, non lucrum.

Ducis in consilio posita est virtus milium.

Frustrè sunt fortes milites, ni ducis prudentia regantur.

Dies quod donat, timeas; citè raptum venit.

Quod dubitò contingit, subitò solet auferre fortuna.

Fortassis (teneas) legendum, pro (timeas.)

Dimissum, quod nescitur, non amittitur.

Non est dannum quod non sentis.

Etiam innocentes cogit mentiri dolor.

In tormentis sèpè mentiuntur & innocentes, adacti cruciatu.

Etiam peccatori rectè præstetur fides.

Adèò seruanda est fides, ut etiam malis in rebus aliquando præstanta sit.

Etiam celeritas in desiderio mora est.

Cupienti etiam festinatio videtur mora.

Ex vito alterius sapiens emendat suum.

Ex alienis erratis sapiens colligit, quid sit sibi cauendū.

Ex deo & supereo miseri cogitatio.

Deest quia non vident, quo pacto possint mederi malis: & superest, quia intelligunt, quod debuerint cauere, sed serò.

Etiam obliuisci quod scis, interdum expedit.

Quædam huiusmodi sunt, ut sint dediscenda. Legi poterat quos sis, ut sit sensus. Expedit aliquoties meminisse magis, quid præfens tempus & res postulet, quam tua dignitas.

Ex hominum quæsin facta fortuna est Dea.

Studium lucri facit, ut fortuna credatur esse Dea, quæ
faucat. Aut (ex quaſtu) id est, querimonijs. Nam illi impu-
tant, si quid acciderit.

Iſſugere cupiditatem, regnum eſt vincere.

Vincere auaritiam aut iram, plus eſt quam regnum.

*Exuli ubi nusquam domus eſt, ſine ſepulchro eſt tanquam
mortuus.*

Opinor ita legendum.

Cui nusquam domus eſt, ſine ſepulchro eſt mortuus.

Id eſt, Exul, qui nusquam habet domum, perinde eſt
ut mortuus inſepultus, aut cui non eſt ſepulchrum; exi-
tum enim mors eſt etiālis.

Etiam qui faciunt, odio habent iniuriam.

Nolunt ſibi fieri iniuriani nee iij, qui faciunt alijs.

Eripere tūlum, non dare irato, decet.

Irato non eſt danda occaſio nocendi, ſed potius adi-
menda.

Se denequare patrie, exilium eſt pati.

Sic enim verſiculum hūtic mutauimus. Qui latet & non
verſatur in republica, is ſua ſponte exul eſt.

Etiā capillus, unus habet umbrām ſuam.

Nihil eſt tam minutum, quod non poſſit aliiquid.

E heu quam mſerum eſt, fieri metuēndō ſenem!

Miſerrimum eſt conſenſere metu mali, quod nondum
aduenerit.

Etiā m buffi eſt equus, qui habet in conſilio fidem.

Qui ſequitur, quod dictat fides, non quod dolis, is eti-
am hostibus erit equus.

Excelsis multo facilius eafus nocet.

Ex alio cadentibus periculofior eſt, ac facilior ruina: I-
ta periculofius deiſciuntur ex alta fortuna,

Fidem qui perdiſt, quoſe ſeruat in reliquum?

Qui perdiſt pecuniam, habet in quod ſe ſeruet; qui fidē,
nihil habet, in quod ſe ſeruet.

Fortuna cum blanditur, caput tuum venit.

Insidiatur fortuna, cūm blanda eſt, ita tum maximē ha-
benda eſt ſucepta, cūm maximē proſpera eſt.

Fortunam cūius reperias, quam retineas.

Diffi-

Difficilimum est retinere fortunam, ne mutetur, & maior virtus est tueri parta, quam parare.
Formosa facies, muta commendatio est.
Fauetur enim formosis, etiam si nihil dicant.
Frustarè rogatur, qui misere non voleat.

Quonon potest mollescere precibus, quid opus est hunc rogare?

Fraus est accipere, quod non possis reddere.

Dolus est accipere beneficium à quoquam, cui non possis tantudem reddere.

Fortuna, nimis quæm fuisse, aulum facit.

Magnæ felicitatis comites sunt stultiæ & arrogantia.

Fatetur facinus, qui iudacium fugit.

Qui detractat iudicium, indicat se sibi male concium esse.

Felix improbitas, opificiorum est calamitas.

Quoties fortuna fauet improbis, hoc sit calamitate, & malo optimorum.

Feras non culpes, quod vitaris non potest.

Hic versus nominatim citatur à Gellio: quod mutari corrigique non potest, id tacitè ferendum est, non viterendum.

Futuro pugnant, ut se superaret finant.

Sic instant futura mala, ut tamen vitarique possint prudentiam.

Furor sit, lesa sepius patientia.

Et hoc carmen citatur à Gellio. Ienes cum sepius provocantur, tandem irritati grauius irascuntur, quia rarius & serius commouentur.

Ficta cito ad naturam redierint sham.

Simulata non diu durant. Et iuxta Flaccum,

Naturam expellas furca, tamen usque recurret.

Ordo carminis inuersus est.

Cito ad naturam ficta redierint sham.

Fidem qui perdit, nil potest ultra perdere.

Omnia perdidit, qui fidem perdidit.

Facilitas animi ad partem stultitiae rapit.

Facile adducitur advitia, qui facilis est animo, ut Matio ille Terentius, qui ob facilitatem sexagenarius nonus factus est maritus.

Fides ut anima, unde abiit, nunquam eredit.

Vt vita semel amissa, nunquam reuertitur: sic nec fides, iuxta illud: *Qui semel scurta, nunquam bonus paterfamilias.*

Fidem nemo unquam perdit, nisi qui non habet.

Pecuniam non perdit, nisi qui habuit. At fidem is dicitur perdidisse, qui non habuit, id est, qui perfidus fuit.

Fortuna obesse nulli contenta est semel.

Nullum malum venit sine incursu alterius mali.

Fulmen est, ubi cum potestate habitat iracundia.

Versus est: Trochaicus, Potens: cum irascitur, fulminat, non irascitur.

Frustrâ cum ad senectam ventum est, repetes adolescentiam.

Et hic Trochaicus est: non licet reiuvencere.

Proinde seni tractanda sunt senilia.

Falsum maledictum, malevolum mendacium est.

Qui conuiciatur & mentitur, is malitiosè mentitur.

Femina naturam regere, desperare est omnium.

Omnis desperant se posse regere mulieris ingenium.

Fer difficilia, ut facilita lenius feras.

Exerce te rebus difficilioribus, ut alia facilius feras.

Fortuna nulli plus quam consilium vales.

Consilium plus efficit, quam felicitas.

Fortuna vitrea est, qua iuri splendet, frangitur.

Vitrum cum maximè lucet, tunc facilimè frangitur.

Ita splendidissima fortuna minime durabilis est.

Feras quod ledit, ut quod prodeat per feras.

Vt potiare commodo, feras incommodum.

Facit gratum fortuna, quam nemo videt.

Fortuna facit inuidiosum, nisi lateat. Ergo dissimilanda est.

Frugalitas miseria est rumoris boni.

Hunc versum addidit ex Gellio: *Esse frugalem, rumor quidem bonus est, sed infelix & parum vulgo laudatus,*

cui

cui profusio magis placet. Nisi mavis miseriam accipere pro penuria siue inopia. Nam tum erit sensus: qui laudatur frugalis, is non laudatur. Tertius sensus argutissimus est: frugalitas est parsimoniae vitium, sed sub honesto laudatoque nomine.

Graue preiudicium est, quod iudicium non habet.

Post preiudicia sequuntur iudicia, in quibus excutiuntur preiudicia. At graue est illud preiudicium, quod non sequitur aliud iudicium, sed ipsum iudicij loco est, veluti si princeps pre se ferat animum inimicū in quempiani, nullus est iudex qui secus ausit iudicare.

Grauissima est probi hominis iracundia.

Vir bonus ut tardior est ad iram, ita grauius irascitur, si victa sit illius bonitas.

Grauius animi pena est, quem post paclum paenitet.

Magnam paenam dedit, quem paenitet facti.

Grauus animus dubiam non habet sententiam.

Vir constans certa habet consilia.

Graue est malum omne, quod sub asperitu latet.

Malum illud est immedicabile, quod praetextu bona rei personatum est. Nam hic aspectum vocat personam.

Grauissus nocet, quodcunque inexpertum accidit.

Noua mala grauius dolent.

Grauior inimicus, qui latet sub pectore.

Affectus vitiosus maxime nocet homini: at is latet sub pectore, nec potest excuti.

Grauissimum est imperium consuetudinis.

Consuetudo planè tyrannidem quandam obtinet in rebus humanis, adeo ut stultissima quoq; si semel inoleuerint, reuelli non possint.

Graue crimen, etiam cum dictum est leuiser, nocet.

Veluti si quis apud Anglos, vel ioco vocet aliquem proditorem, non caret periculo, ob odium criminis.

Heu quam difficilis est glorie custodia?

Fama honesta facilimè contaminatur: & difficilius est eam tueri, quam parare.

Homo extra corpus est suum, cum irascitur.

Non est apud se, quisquis irascitur. Respondeat illi superiori: absenti loquitur, qui cum irato litigat.
Heu quam est timendus, quicunq; moriatur putat?

Qui mortem contemnit, is vehementer est timendus: propterea quod alienæ vitæ dominus est, quisquis suę contemptor est.

Homo qui in homine calamitofe est misericors, meminist sui.

Intelligit enim, sibi posse accidere, ut sit opus auxilio: versus est Trochaicus.

Est honesta turpitud pro bona causa mori.

Gloriosa est infamia, vitam impendere iustitiae. Et hic Trochaicus est.

Habet in aduersis auxilla, qui in secundis commodas.

Et hic Trochaicus est. Qui cum feliciter agit, alijs subuenit, huic alijs subueniunt in rebus aduersis.
Heu quam miserum est laedi ab illo, de quo non possis queri?

Et hic Trochaicus est. Durum est laedi vel ab amico, vel a potente, quod queri de altero non est honestum, de altero non est tutum.

Hominem experiri multa paupertas iubet.

Paupertas ingeniosa est & artium repertrix. Et ingenium mala saepe mouent, iuxta Nasonem.

Heu dolor, quam miser est, qui in tormento vocem non habet?

Et hic Trochaicus est: in tormentis verū exquiritur; at quidam ita torquentur, ut non ausint verum dicere, scientes quid velit taceri, qui torquet.

Heu quam cœnitenda incurunt homines, vivendo diu?

In longa vita multa accidunt, quæ nolis. Hic quoque Trochaicus est.

Habet suum venenum blanda oratio.

Insidiosa est blandiloquentia, & mellitum venenum.

Homo toties moritur, quoties amicitias suos.

Orbitas mors quædam est.

Homo semper in se se aliud fert, in alterum aliud cogitat.

Hic est Iambicus tetrameter, Nemo non est dissimulator.

Honestus rumor, alterum est patrimonium.

Tan-

Tantundem ferè valet honesta fama, quantum patrimonium.

Homo nescit, si dolo e fortunam inuenit.

Non sentitur dolor, quo paratur aliquid conimodi.

Honestè seruit, qui succumbit tempori.

Honestum est seruire tempori, & cedere fortunæ ad tempus.

Homo vita commodatus, non donatus est.

Vita datur ad tempus, ut qui dedit, exigat suo iure, quandocunque velit.

Heredem scire utilius est, quam querere.

Quidam codices habent Ferre, pro Scire. Satius est ferre qualecumque hæredem, quam nullum habere.

Si legas *Scire*, sensus est, Præstat habere liberos, quibus tua relinquas, quam circumspicere alienos, quibus tua relinquas.

Heredis fletus sub personatis est.

Hic quoque versus citatur à Gellio. Fletus hæredis est risus personatus, id est, dissimulatus. Gaudet enim etiam si fletat.

Habent locum incedibili crebre nuptie.

Vulgaris male sentit de muliere sæpius nupta.

Inferior horret, quicquid peccat superior.

Quod principes peccant, id recidit in malum plebis.

Inimicum ueliscit, vitam accipere est alteram.

Iucundissima res est vindicta, & velut altera vita. Primum vitam tuetur suam, deinde capit voluptatem ex vitione.

Id agas, ne quis tuo te merito oderit.

Odium effugere non possumus, ne quis nos merito oderit, id cauere possumus.

Inuitum cum rebus, exire incitas.

Qui non cupid manere, hunc quod magis retines, hoc magis cupid abire.

Ingenuitatem laedit, cum indignum rogas.

Seruile est supplicem esse hominu indigno. Laeditur igitur ingenuitas.

In nullum avarus bonus, in se pessimus.

Nulli benefacit avarus, se vero etiam discruciat custodia rerum suarum.

In opere beneficium bis dat, qui dat celeriter.

Bis gratum est beneficium, quod statim prompteque datur egenti.

Instructa inopia est, in diuisijs cupiditas.

Cupere cum abundes, inopia quaedam est non expedita, sed instructa & onusta, quasi dicas, diues inopia.

Inuitat enipam, qui peccatum preterit.

Qui diuisimulat peccatum, is inuitat, ut iterum peccatur. *Iucundum nihil est, nisi quod reficit varietas.*

Nihil tam dulce, quod non pariat satietatem, nisi varietate condiatur.

Ingenuitas non recipit contumeliam.

Generosi & ingenui animi est, negligere contumeliam: Aut sic, Generosus animus impatiens est contumeliam.

Impunè peccat in eum, qui peccat rarius.

Fortè sic legendum est, Impunè peccat, cum quis peccat rarius: Aut, Impunè peccat, cum quis peccat rarius.

Ingratus unus, miseria omnibus nocet.

Vnius hominis ingratitudo facit, ut nec gratis succurratur cum egant.

In miseri vita nulla contumelia est.

Hoc carmen variè reperi deprauatum: haud scio, an rectè diuinatim: non videtur contumelia, quam facias in hominem malum & infælicem. Nisi sic mavis: in vita miseri contumelia est dicere: id est, contumeliam genus est, in se fari vita hominis miseri, qui magis eget consolatione.

In opere parua desunt, avaritiae omnia:

Seneca citat huiusmodi Publij carmen:

Luxuriae desunt multa, avaritiae omnia.

Quanquam hic quoque versus constabit, si legas, Inopie desunt parua siue pauca: quod ego malum. Multa desiderat pauper ad vitæ usum, sed avarus magis eget, qui nec id habet quod habet.

Ita amicum habeas, posse ut fieri inimicum putas.

Et

Et hic citatur à Gellio. Sic ama, tanquam osurus. Ita confidas amico, vt si fiat inimicus, non multum possit lacerare.

Inuidiam ferre aut fortis, aut felix potest.

Fortunati negligunt inuidiam, vt fortis contemnit.
In amore mendax semper iracundia.

Eadem est sententia, quam antè dixit.

Amans iratus musca mentitur sibi.

Inuidia tacite, sed minutiè irascitur.

Inuidus habet iram suam, sed dissimulatam, & minutam, hoc est, de re nihili.

Iratum breviter vites, inimicum dura.

Ira statim subsedit, odium diuturnum est. Odit autem quisquis est inimicus. Ab hoc igitur diu cauendum est, immo semper. Hoc ipsum admonet sapiens Hebræus.

Ab hoste reconciliato cauendum.

Iniuriarum remedium est obliuio.

Vindicta non medetur iniurijs tibi factis, sed obliuio.
Iracundiam qui vincit, hostem superat maximum.

Trochaicus est. Fortissimi est iram suam vincere. Hoc Alexander ille magnus orbis dominator non potuit.

In malis sperare bonum, nisi iuvenis, nemo solet.

Et hic Trochaicus: Bona conscientia facit, vt in malis speremus superos auxiliaturos.

In vindicando criminosa est celeritas.

Quidam habent, in iudicando. Ne sis præceps vel ad vltionem, vel ad iudicandum.

Inimicum quamvis humilem, docti est metuere.

Sapientis est, non contemnere hostem quantumvis humilem: potest enim per occasionem nocere.

In calamitosos risus etiam iniuria est.

Miseri risu etiam offenduntur. Et quibus res sunt minus secundæ, ad suspicionem mali rapiunt etiam casu dicta.
Judex damnatur, cum nocens absolvitur.

Cum absoluitur nocens, tunc Iudex non innocens sit oportet.

Ignoscere humanum, ubi pudet cui ignoscitur.

Non ignoscendum est, nisi peniteat facti.
In rebus dubiis plurima est audacia.

Fortè legendum est plurimum, vel plurimi. Multū valet audacia, cùm res est dubia, hoc est, periculosa.

Illicio noxius se datur, quo peccat die.

Quisquis admittit scelus, illico sibi damnatus est, iudice conscientia, etiam si iudex nemo pronunciet.

Ita crede amico, ne si iuris locus.

Idem dixit antea: ita amicum habeas, &c.

Iratuſ etiam facinus consilium putat.

Qui irascitur, etiam scelus putati iudicio recteque fieri.

Aut iratus ledi se putat ab eo, qui bene consultit.

Improbè Nepliūm accusat, qui iterum naufragium facit.

Hoc addidi ex Gellio. Qui semel expertus iterum exponit se periculo, imprudenter accusat fortunam. Est autem & hic Trochaicus tettameter.

Loco ignominie est apud indignum dignitas.

Honor commissus indigno, non honestat eum, sed magis dedecorat.

Laus ubi noua mititur, etiam vetus admittitur.

Si iterum recte facies, efficies, ut superiori de tefame fidem habent homines.

Læſo doloris remedium, inimici dolor.

Suum malum minus sentit, qui potest vlcisci.

Leuſis est fortuna, t'ò reprobis que dedit.

Fortuna inconstans statim repetit, & aufert si quid dedit.

Lex uniuersa est, que iubet nasci & mori.

Necessitas nascendi ac moriendi, neminem non complectitur.

Lucrum sine danno alterius, fieri non potest.

Vnius lucrum daminum est alterius. At non item in rebus animi.

Lascinia & laus nunquam habent concordiam.

Intemperantia seni per obnoxia est infamia.

Legem nocens veretur, fortunam innocens.

Innocens et si non veretur leges ut nocens, tamen timet

met fortunam, quæ nonnunquam opprimit innocentem.
Luxurie desunt multa, avaricie omnia.

Hunc versum Seneca citat in controuersijs. Multis profusor, avarus eget omnibus. Illi multis est opus, qui multum absumit; huic nihil est satis, quum sit insatiabilis.

Malignos fieri, maximè ingraui docent.

Ingratificiunt, ut qui benigni fuerint, contractus donent: Hos enim malignos vocat, id est, parcos.

Muliis minatur, qui uni facit iniuriam.

Omnis expectant iniuriam ab eo, qui vni fecerit.

Mora omnis odio est, sed facit sapientiam.

Molesta est mora in omni re: tamen ea nos reddit sapientes, ne quid agamus temerè aut inconsultò.

Mala causa est, quæ requirit misericordiam.

Innocentia non eget misericordia, sed equum desiderat Iudicem. At quum fiducia reitota est in misericordia Iudicis, pessimam habet causam.

Mori est fælicis, ante quam mortem inuocet.

Ille fæliciter moritur, qui tum moritur, dum adhuc iucunda est vita, ac nondū huius tædio mortem optat. *Quidam codices pro Fælicis habent Fæliciūs.*

Miserum est tacere cogi, quod cupias loqui.

Durum est, quum non licet loqui quod velis. Nam illic multo minùs licebit facere quæ velis, si loqui non licet.

Miserrima est fortuna, quæ inimico caret.

Fælicitas incitat inimicitias. Ergo cui nullus inuidet, is miserrimus sit oportet.

Malus est vocandus, qui sua causa est bonus.

Qui benefacit commodi sui causa, is malefacit.

Malus, ubi bonum se simulat, tunc est pessimus.

Dissimulata malitia pessimam est.

Metus cum venit, rarum habet somnus locum.

Timor abigit somnum: Aut, non est dormitandum in periculo.

Mori necesse est, sed non quod:ies volueris.

Aliquando optant mortem homines, cùm mori non possint. At semel duntaxat moriendum: nam à morte non

datur reuiuiscere : hoc dictum aduersus eos, qui quoties accidit aliquid in vita molesti, mortem optant, quasi licet reuiuiscere.

Malè geritur, quicquid geritur fortunæ fide.

Quod à fortuna pendet, id parùm est firmum.

Mortuo qui militit munus, nil dat illi, adimit sibi.

Olim solebant inferias exhibere mortuis, hoc perit, viuis, & nihil accipit mortuus. Trochaicus est.

Minor est quam seruus, dominus qui seruos timet.

Infra seruos timet, nempe malè sibi conscius.

Magis hæres fidus nascitur quam scribitur.

Filius nascitur hæres, heredita scribitur. Hoc aduersus illos qui fraudatis ijs, quos natura coniunxit, ob offen- sam aliquam res suas ad alienos transferunt.

Malo in consilio fœminæ vincunt viros.

In rebus malis plus sapiunt fœminæ, quam viri.

Mala est voluptas, alienis assuescere.

Dulcis cibus alienus, sed fœda voluptas est assuescere alienis.

Magno cum periculo custoditur, quod multis placet.

Trochaicus est: Difficile est seruare quod expetunt multi, veluti pecuniam, aut formosam uxorem.

Mala est medicina, ubi aliquid natura perit.

Medicina quæ ledit naturam, dura est, velut quæ mem- brum aufert.

Mala naturæ nunquam doctrina indigent.

Ad mala vel citra doctorē sumus idonei, virtus discitur.

Miteriam nescire, est sine periculo viuere.

Quis sine periculo viuit, is fœliciter viuit. Vita tuta quamvis humili, fœlicissima est.

Malè viuunt, qui semper victuros putant.

Semper enim prorogant in crastinum, si quid est vo- luptatis, aut bonæ rei.

Maledicuum interpretando facies acrius.

Quidam excusant conuitum interpretatione, atque ita magis irritant.

Malè secum agit ager, medicum qui bæredem facit.

Inuitat

Inuitat enim, vt occidat.

Minus decipitur, cui negatur celeriter.

Minus enim diu sperat, & frustratur leuius.

Mutat se bonitas, quam irritet iniuria.

Boni fiunt mali, si prouoces.

Mulier tūm sola cogitat, male cogitat.

Mulier apud se cogitabunda, aliquid mali voluit in animo: Pudor enim cohibet eum sexum, qui abest in solitudine.

Male facere qui vult, nusquam non causam inuenit.

Malis nusquam deest occasio malefaciendi.

Malenolus semper sua natura vescitur.

Etiam si deest præmium maleficij, tamen maluolus fruitur suæ malitia, & vel gratis malus est.

Multos timere debet, quem multi timent.

Quem multiment, hunc pauci amant. Is igitur vicissim timeat oportet, à quibus timetur.

Male imperando summum imperium amittitur.

Summum imperium est benè imperare: id amittitur male imperando. Aut nullum imperium tam poteris, quod non amittitur, si tyrannice imperes.

Mulier quæ nubit multis, multis non placet.

Male audiunt vulgo, quæ sæpius mutant maritum. Aut infelices sunt, aut incontinentes, aut inconstantes, aut morosæ. Quæcunque enim nubit marito secundo, priori displicuit à quo diuertit.

Malum consilium est, quod mutari non potest.

Nunquam te inuolucas huiusmodi nodo, vt explicare te non possis. Hunc versum adiecimus ex Aulo Gellio.

Nihil agere, semper infelici est optimum.

Qui infortunatus est in rebus gerendis, huic optimum est in otio viuere.

Nihil peccent oculi, si animus oculis imperet.

Oculos incusamus, quasi ministrent occasionem malorum cupiditatum. At animus in culpa est, qui oculis non imperat.

Nihil proprium ducas, quod mutari possit.

Nihil existimes verè tuum ac perpetuum, quod possit auferri.

Non citò ruina perit vir, qui ruinam timeret.

Fortasse sic legendum, ut sit Trochaicus :
Non citò perit ruina, qui ruinam prætimet.

Id est, non facile opprimitur incommodo, qui præcauet incommodo, & non facile opprimitur periculo, qui periculum obseruat.

Nescis quid optes : aut quid fugias, ita ludit dies.

Iambicus est tetranieter : ita ludit tempus & fortunæ vicissitudo, ut sæpe quæ putaris optima, sentias maximè nocere, & contrâ.

Nunquam periculum sine periculo vincitur.

Ethic citatur à Gellio : audendum est aliquo pacto, si cupias effugere periculum. Nam qui timet omnia, nunquam sese explicabit.

Nulla tam bona est fortuna, de qua nil possis queri.

Trochaicus est. Fœlicitati semper aliquid adiunctū est incommodi.

Nusquam melius morimur homines, quam ubi libenter viximus
Ibi mori optimum, ubi iucundè viximus. Trochaicus est.

Negandi causa auare nosquam deficit.

Qui non dat libenter, semper aliquam inuenit causam, cur non det.

Nimium a tercando, veritas amittitur.

Moderata disceptatione veritas excutitur, at immoderata perditur. Id quod prorsus accidit sophisticis quibusdā ac rixosis disputatoribus. Hic versus à Gellio citatur.

Quotidie damnatur, qui semper timet.

Qui sibi conscientius, semper timet supplicium, is quotidianus damnatur.

Quotidie est deterior posterior dies.

Semper ætas vergit in peius, hoc est, mores hominum indies magis ac magis degenerant.

Ridiculum est, odio nocentis perdere innocentiam.

Trochaicus est: stultum est sic odistē peccatum, ut ipse pecces: veluti si quis ob impudicā vxorē veneno tollat adulterum,

dulterum, & sic puniat adulterium, vt ipse fiat beneficus.
Pars beneficij est, quod petitur, bene si neges.

Quidam ita niolestè dant, vt gratiā amittant beneficij.

Quidam adeò commodè negant, vt videantur dediti.

Stultum est timere, quod vitari non potest.

Veluti mortem, aut aliud fatale incommodum.

Timidus vocat se cautum, parcum sordidus.

Suis quisque vitijs blanditur, eaque extenuat mutatis nominibus.

Veterem ferendo iniuriam inuitas nouam.

Et hic refertur ab Aulo Gellio. Si finas impunitum peccatum, facis, vt iterum libeat peccare.

Tam deest auaro quod habet, quam quod non habet.

Hunc senarium citat Seneca in controuersijs.

Auarus non magis vtitur suis quam alienis, vtrisque igitur ex equo caret.

O vita misero longa, felici brevis!

Et hunc refert Seneca, Infelices laborant vitæ tædio. Felicibus mors ante diem videtur accedere, quod vitæ tædium non sentiant.

RODOLPHVS AGRICOLA

Io. AGRICOLÆ suo fratri, S.D.

Nihil habeo, mi frater, quod vel ego aptius tibi pro nostra necessitudine, vt qui frater sim tu^o, afferre possim: vel tu potius pro tua æstate, vt qui primæ iuuentæ spatia ingrederis, ex me expectare debeas, quam vt vnde cunq; possim, ea tradam tibi, quibus & eruditione ornatiōr, & vita melior euadas. Idq; dignum studijs meis, dignum amore nostro arbitror munus, ea parare tibi, quorū vslis non tempore intercidat, non casibus obnoxius sit: sed quemadmodum natura perpetuo nos deuinxit pignora, ita illa quoque, que à me accipis, solida perinde sint, perpetuoque tibi adiumento

futura. **Q**uod si pulchrè apud poëtam ille monuisse filium videtur, qui inquit,

Disce puer virtutē ex me, verumq; laborem: Fortunam ex alys:

Et ille quidem, cuius omnis conatus pendebat ex fortuna, omnis ad fortunā labor dirigebatur; non immerito virtutis ego tibi hortamenta colligā, qui vitam hactenus eis impendi studijs, quæ verā certissimāque ad virtutem ducunt viā; quæque in rebus humanis quid expetendum sit, quid fugiendum, quid rectè secūsue fiat, veluti in speculo conspiciendum nobis, considerandūq; proponunt. **C**um sint autem permulta, quæ ad vitæ pertineant institutionem: Græcis Latinisq; literis conscripta egregia in primis & admirabilis Isocratis ad Demonicum Parænesis mihi videtur. Ea enim suauitas est dicendi, is ornatus, & (ut ita dicam) sculptura orationis, tanta præterea maiestas, utilitas, decor præceptorum, ut si quemadmodum pugiles meditatos quosdam nodos nexūsque habent, quibus in certamine subito, vel non cogitantes etiam tantur: ita nos quoq; oporteat certa quædam & ad manum deposita vitæ habere præcepta, quæ omnes nostras velut ad filum dirigant actiones, quorumq; tenax infixa mentib^o nostris memoria, recti nos limitem egredi vbiique vetet. **H**ic libellus aptus vel maximè ad hanc rem, atq; accommodatus mihi videtur. Eum itaque in Latinum sermonem è Græco conuerti rem scrupulosam conatus, ut numeros quoq; quorum ille fuit obseruantissimus, & schemata, vel (ut nos dicimus) exornationes orationis, quoad possem, imitarci: **P**er similiter enim cadentia & desinentia, & aquata, & contra posita, & reliquos id genus ornat^o voluit oratio. **Q**uorum ut studiosus, præcipue Georgias Leontinius præceptor ipsius, alijq; etatis illius sophistæ fuerant: ita diligentior ipse, ut sicuti ipsum, non affectati viderentur. **H**unc ego legendum tibi etiam atq; etiam & ad verbum quoque ediscendū censeo, semperque velut ante oculos tanquam regulam quandam, vitæque prescriptum habendum. **I**ta ficit, ut non solum instruat os tuum, verum animum quoq; emendet: **Q**uemadmodū enim ad doctrinam

nam præcipuum est, intelligere quæ legas, ita ad virtutem
maximum, facere quæ intelligas.

ISOCRATIS AD DEMONICVM

Parænesis, per RODVLPHVM AGRICOLAM
è Græco in Latinum sermonem traduæla.

 N multis (Demonice) rebus multum inuenimus distantes bonorum, mentes, atque malorum cogitationes, multò verò maximum accipere discrimen circa mutuam consuetudinem vitæ. Hi enim præsentes solum amicos venerantur, alij eos quoq; qui longè absunt, benevolètia prosequuntur. Ac malorum quidem amicitias tempus exiguum dissoluit, at bonorum ne omnis quidem qui tractus extinguit. Quum putem igitur eos, qui gloriam expetunt, quiq; suos eruditioni conatus destinant, bonos & nequaquam malos deccre sectari, hanc orationem dono tibi misi, indicium erga te benevolentie, signumq; cum Hipponico familiaritatis. Decet enim liberos, quenadmodum facultatum, ita amicitiae quoque paternę hæreditatem suscipere. Video autē & occasionem nobis conuenientem, & præsentis nos opportunitatem temporis adiuuantem. Tu enim erudiri cupis, ego erudire alios admitor. Tu sapientiae studio adhuc tenēris, ego deditos illi recta via deduco. Quicunque autem adhortatorias ad amicos suos orationes conscribunt pulchrum illi quidem opus assūmunt, non tamen circa id quod est in philosophia præstantissimum, laborant. Qui verò adolescentibus præmonstrant, non ea quibus vehe-mentiā in dicendo consequantur, sed quo pacto vita moribusq; industrijs hiant, tantò magis quam illi audientibus prosunt, quantum interest, quād illi ad sola ipsos verba confirmant, hi verò ipsorum quoq; facta emendant. Quā obrem nos non exhortationem tibi pañtes, sed institutiōnem tibi scribentes, pergeamus nostri te consilij partici-

pem facere, quas res oporteat adolescentes desiderare, &
 quę rursus opera vitare, qualibus item hominib⁹ coniungere, & quo modo suani ipsorum vitā instituere. Quicunque enim vitę cursum hoc itinere fecerunt, hi soli ad ipsam virtutē ingenuē adire potuerunt, qua non res honestior, non constantior est vlla. Pulchritudo enim vel valedudine perit, vel tempore flaccessit. Diuitiae vitiorum sunt potius, quām integratatis ministri facultatem nempē defidiæ præbētes, & ad voluptatem iuuenes incitantes. Robur prudentiæ coniunctum profuit: sine illa verò sæpius eum, qui id habet, offendit: & corpora quidem eorum qui se exercent, adornat: industriam verò mentis obscurat. Virtutis autem possessio quorum bona fide mentibus ipsa coaluerit, sola consenescit, diuitijs potior, vtiliorque generis splendore, quæq; fieri nequeunt ab alijs, illa suis virtibus subdens, & multitudini metuenda constanter expectans, desidiam dedecus, laborem laudem arbitratur. Hoc cognitu per facile est ex gloria certaminū Herculis, operumque à Theseo gestorum, quibus morū præstantia tantum laudis insigne operibus adiecit, vt omnis temporum posteritas rebus quas gesſerunt, offendere nequierit obliuionem. Sed & tu quoque meior patris tui viuendi ſecte, nonne habebis pulchrum & domesticum eorum, quę a me tibi dicentur, exemplum? Neque enim parui virtutem faciens, neque ſocordiæ deditus egit ætatem: sed corpus laboribus exercebat, animo pericula subibat, neq; extra modum diuitias expetebat, sed præsentibus quidem fruebatur bonis veluti mortalis, gerebatque curam futurorum velut immortalis. Neque verò contempte vitam instituerat, sed elegans erat & magnificus, ſimulq; expositus amicis. Impenius laudabat officio ipsum proſequentes, quām generes ſibi neceſſitudine deuinctos. Persuadebat enim multo ad amicitiam efficaciorē eſſe naturam legē, mores genere, electionem neceſſitate. Tempus in præſentia nos deficeret, ſi omnes illius actiones enumerare pergamus, exacteque de illis nobis alio erit loco diſerendum. Nunc ſignum quoddā Hiponici ſuſtulimus naturæ, ad quem ve-
 Jut

Iut exempla vitā formes oportet, legēmque tibi mores isti-
us putes, & imitatorem te æmulumque virtutis paternæ
prēbeas. Turpe namque fuerit, pictores pulcherrima que-
que exprimere animantium, & liberos non imitari in-
dustriam parentum. Existimes autem nullum ita pugilem
contra aduersarios suos decere meditari, sicut te conside-
rare quo pacto cum patris tui ratione viuendi decertes. Fi-
eri autem non potest, vt animum quisquam aliter formet,
nisi multis antē honestisque præceptis fuerit expletus. Ex-
periar igitur breuiter ea tibi exhibere, quibus obseruan-
dis in vita plurimum videatis virtutibus addițurus, & glo-
riam cunctos apud homines consequuturus.

Primum quidem piè diuina colas, non solum sacrificans, ve-
rum etiam quod iuraris præflans. Illud enim affluentia op-
pum est signum, hoc morum probitatis indicium.

Numen venerare semper quidem, præsertim quod ciuitas:
sic enim simul videberis sacra Deo facere, legibusque obtem-
perare.

Talemque exhibe as erga parentes, quales exhibere se tibi vo-
les ex te progenitos.

Firmate exercitationibus corporis, non iüs qua robori, sed
qua sanitati conducunt. Id adsequēris, si desinens laborare to-
lerando adhuc labori sufficies.

Neque in risum proclivis esse velis, neq; in verba confidens:
illud enim stulti est, istud furentis.

Quae facta turpia sunt, ne dictu quidem putes honesta.

Fac affuescas non tristis esse, sed cogitabundus.

Propter illud enim feroc, propter hoc prouidus esse crede-
ris: Putes insprimis decere te modestiam, pudorem, iustitiam,
temperantiam. Iste enim omnibus coniuncti probitas, adoles-
centium videtur. Neque latiturum te, si turpe quippiam fec-
ceris, speres; ut enim alios celes, tei sunt tamen consili habebis.

Deum time, parentes honora, amicos reuere, legibus obedi,
voluptates se tollare gloriæ iunctas: oblectatione enim cum ho-
nestate nihil est melius, sine illâ vero nihil est peius.

Obire elationes diuites, tame si fuerint false: vulgus enim
veritatem

veritatem ignorat, opinionemque potius spectat.

Sic facio cuncta, velut neminem celaturus: tametsi enim parumper occulces, postea tamen detegeris.

Plurimum tibi opinionis adiunges, si appareat ea te non facere, quae si fuerint ab aliis facta reprehendas.

Sic cupide didiceris, multa quoq; disces. Quorum habes doctrinam, ea meditationibus custodias: at quae nescis, ea preceptis adiunge doctrinæ. Eque namq; turpe est, cum, qui uitilem audit orationem, non addiscere, & cui datur ab amicis munus aliquod, non recipere.

Vita olim studio percipiendæ eruditionis impende: sic enim difficulter ab aliis inuenta facile tibi percipere continget. Puta multitudinem præceptionum muli opibus esse potiorem: ista enim celeriter dilabuntur, illæ in omne permanent tempus. Sola enim rerum omnium immortalis est sapientia.

Ne pigeat loquum facere iter ad eos, qui conductibile aliquid docere profidentur. Turpe namq; fuerit mercatores tanta trahere maria, quod cumulationes suas opes efficiant: adolescentes verò ne terrâ quidem submersere proficiunt aliquò, quatenus meliorem suam faciant mentem.

Moribus fac ut sis comis, verbis autem affabilis: est autem comitatus benignè obuios appellare: affabilitatis, familiariter cum ipsis verba communicare. Benignum te præbeas cunctis: optimus autem utaris. Sic & illis inimicis non eris, & ipsis amicus fies.

Neque crebro conuenias eosdem, neque diu cum eis agas de eisdem: satietas enim omnium.

Exerce spontaneis te ipsum laboribus, ut adactus quoque perficere qucas.

A quibus turpe est animum vinci, eorum omnium temperantiam exerce, lucri, iræ, voluptatis, doloris.

Id autem contingit, si lucrum putaueris id, quo gloriam augeas, non quo dinitias addas.

In irâ si talis sis aduersus peccantes, qualis delinquenti tibi esse alios velles: in iucundis si turpe putaueris seruis te tuis imperare, voluptatibus verò servire; in aduersis si alienas respicias calamitates, ubiq; quod homo sis, in memoria subinde ducas.

Verborum

Verborum magis quam pecuniarum deposita tuere decet : namque viros iure iurando se fideliores praestare.

Consentaneum puta, perinde malis non credere, quemadmodum fidem bonis habere.

Quae nolis efferriri, nemini dixeris : nisi tantundem expeditat ea taceri, & tibi dicenti & illis qui audierint.

Ius iurandum adactum propter duas accipito causas, vel ut te ipsum turpi crimine exolvas, vel ut amicos tuos in magnis periculis seruas. Pecuniarum autem gratiam nullum Numen iuraveris. Videberis enim alijs peccare, alijs pecuniarum cupidus esse.

Nullum fac amicum, nisi exploraueris ante quo pacto prioribus sis usus amicus. Særa namque ipsum erga te futurum tam, qualis & erga illos fuit.

Tardè sias amicus: factus autem da operam, ut permancas. Tantundem enim dedecoris est & nullum amicum habere, & crebro subinde amicos mutare.

Neq; cum damno amicos probes, nec inexpertus ipsorum esse velis; Hoc autem facies, & si cum nullius indiges, te familes indigere; & illa quæ vulgari nihil referat, velut occultanda concredas : decepta enim opinione, nihil offendes : deceptus, mores illorum rebus scitis nosces: Amicos proba, & ex vita aduersitate & ex periculorum societate. Aurum enim igne perspicimus, amicos vero inler aduersa cognoscimus.

Amicus hoc pacto uteris commodissime, si non, ut ab eis rogeris. ex parte, sed pollicens ultra ipsi in tempore succurras.

Æquè putes turpe, & ab inimicis superari iniurijs, & ab amicis superari beneficijs.

In familiaritate proba non solum malis tuis indolentes, verum etiam bonis non inuidentes : Multos enim, qui cum infelibus marent, prosperitatis illorum inuidiae torquent.

Absentium amicorum fac memineris apud presentes, ut rationem etiam istorum quoque absentium habere videaris.

Circa vestitum elegans, non splendidus esse velis. Est autem elegantis quidem esse magnificum, splendidi vero esse profusum. Amaverum non immensam possessionem, sed moderatam perfruitionem.

Contemne dilitiayum studio occupatos, atque ijs, qui habent

bent, uti nescientes. Simile namque contingit illis, quod equū possidenti bonum, & equitare nescienti.

Admittere dimitas tibi, pecunias scilicet, atque posse flos-
nes comparare. Sunt autem pecuniae illorum, qui recte ipsi
frui sciunt: possessiones qui ipsis uti queunt.

Dilige quas habes facultates, duas ob causas, ut magnum ali-
quod danorum resarcire, & amicis probis laborantib^o posses o-
pem ferre; ad rel quum viue usum non plus aequē, sed moderatē
ista concupisce. Amplectere quidē præsentia, querāsq^z, meliora.

Nulli calamitatem exprobriaris, communis enim est fortuna,
& futurum incertum.

Bonis benefac: honestus enim thesaurus est gratia, que à
bono viro debetur.

Si malis beneficiis, simile tibi contingit, quod qui alienos ca-
nes pascant. Illi enim danti sicut temere accurrent; illatrant
mali quinq^z eos, qui profundunt sicut qui nocēt, similiter offendunt.

Adulantes aherare perinde atque fallentes, utriq^z enim cūm
eis, fides habetur, iniuriā afficiunt eos, qui sibi crediderunt.

Si amplexus fueris amicos qui ad pessima gratificentur, non
habebis unquā, qui tibi ad eū, q^z sunt optima sequendū assūtāt.

Comem te præbeas ihs, quibuscum conuersaris, & non insolentem:
Superborum enim fastum vix serui quoque perferent: at
morum comitatē cunæli benigniter acceptant.

Eris autem comis, si neque iurgator ss, neque implacidus,
neque cum omnib^o contendas: neq^z, ira eorū, cum quibus agis,
celeriter occurras, neq^z, si iniustè quidem fuerint irati, sed ef-
feruentib^o concedas: deinde ipsis, ubi relanguerit ira, repre-
hendas. Neque inter ridicula seru ihs, neque inter seria ridiculis
gaudeqs. Intempestivum enim ubique est molestum. Neque in-
gratè gratiā ineas, quod multis euenerit qui faciunt quidem, sed
agrē tamen amicis inseruiunt: Neque cupidus fueris, vel cul-
pandi, quia graue est: vel castigandi, quia est acerbum.

In primis caue tibi à potandi consuetudine: quod si quando
tulerit tempus, antē ebrietatem surge. Cūm fuerit mens vino
corrupta, patitur idem quod currus solent, qui suos effuderunt
aurigas: Illi namque nullo ordine suis desituti rectoribus fe-
runtur, animus quoque plurima peccat ratione subuersa.

Immortalia

*Immortalia sentias magnitudinem animi præ te ferendo:
mortalia verò, moderatè præsentibus perfruendâ.*

*Tantò modestiam meliorē immodestiam putes, quantum est,
quòd alia quidem omnia peruersè facta lucro sunt eis qui illa
admittunt: sola autem immodestia dāno afficit eam habentes:
plerumq; enim quos verbis offendevunt, illis rebus; cænas luunt.*

*Quorum conciliatio tibi amiciliam velis, boni quipiam de
eis prædictes apud illos qui sunt renunciaturi. Principium e-
nim amicitiæ laus est: inimicitiæ vituperium.*

*Quum consilis præterita, sumas in exemplum futurorum:
latens enim ex eo, quod apertum est, expeditissimè poteris cog-
noscere.*

Delibera diu, celeriter verò confice, quod decreuisti.

*Optimum puta, contingere nobis à Deo prosperitatem: à
nobis ipsis prudentiam.*

*Quibus de rebus liberè proloqui te pudet, visq; cum amicis
aliquibus de ipsis communicare, velut de alieno negotio vtere.
Sic enim & illorum sententiam noscet, tequé iſsum haudqua-
quam manifestum reddeſ.*

*Quum super suis rebus aliquem in consilium tibi assumes,
considera primum quo pacto suas ipse res gessit. Qui enim ma-
lè administravit res suas, nunquam bñne consulat in alienis.*

*Ita poteris maximè ad consulendum excitari, si calamita-
tes, quas affert temeritas species. Sanitatis namq; tunc præci-
pue curā habemus, cū valetudinis aduersa dolorē recordamur.*

*Regum imitare mores, illorumq; vīte rationem seclarē: vi-
deberis enim amplecti illos, vel emulari. Itaq; apud multitudinem
tibi maiorem continget laudem assequi, & constanti-
ore regum benevolentia perfici.*

*Obscurere legibus, quas reges statuunt: firmissimā tamen
legem mores illorum putes: sicut enim, qui in publicam gu-
bernat, opus habet populum obscurare: ita & sub principatu
viventem, maximè regem decet honorare.*

Magistratu prædictus, nemine ad obēndam ministeria male vtere.

Quæ enim ille deliquerit, eorum in te culpa referetur.

*Ex publicis administrationibus abeat, non opibus cumula-
tor, sed gloria honestior. Multis enim opibus præstantior est
multitudinis laus.*

Nullam

Nullam rem in honestam, neq; dicto neque factio iuueris. vi-deberis enim ipse talia facere, qualia facientes alios tueris.

Sic te compara, ut alijs superior esse possis; sis tamen equi contentus, ut iustitiam videaris expetere, nō propter imbecillitatem, sed propter aquitatem.

Elige iustitiam potius paupertatem quam diuitias iniustias: Tantò enim præstantior est opibus iustitia, ut illæ solis diuitiis proficit, hæc vero defunctis etiam gloriam præstet, & illæ possunt improbis contingant, hæc malis prorsus inaccessa.

Neminem tibi iunxeris eorum, quibus iniustitia lucro est, sed potius eos qui propter iustitiam ferunt iacturas. Iusti enim et si nulla alia resuperaat iniustos, honesta tamen spe illos antecedunt.

Omnium curam gere, que ad vitam pertinent, maximèque omnium prouidentiam tui ipsius exerce; maximum enim in minimo est, mens bona in humano corpore.

Operam da, ut sis corpore laborum patiens, animo sapientiae appetens, ut illo perficere possis decreta, hoc decernere faciendo.

Quidquid dieturus es, prius apud animum tuum expende. Multorum enim cogitationem lingua præcurrit.

Puta verum humanarum nibile esse firmum, ita nec in prosperis letitiâ gesties, nec in aduersis dolore concides.

Duo tibi tempora ad dicendum deputa, vel cum sint aliqua de quibus exploratum habeas, vel de quibus dicere est necesse.

In solis enim istis potius est silen'io sermo, in reliquis melius fuerit tacere quam loqui.

Gaude cum tibi contingenti bona: moderatèque dole, ubi inciderint mala: neutrius tamen animi in alijs esse velut manus est: Absurdum enim est, reconditas in domibus opes offeruare, & cogitationem in propriulo positam circumferre.

Magis dedecus vites, quam periculum. Oportet enim malis formidabilem esse finem vite, probis vero vitam cum turpitudine coniunctum.

Conare in primis vitam in tuto collocare. Quod si tamen contingit in periculum te deuocari, quere in bello salutem cum honestâ opinione & non cum pudenda famâ: mori namque cunctis prouidentia decreuit; sed honestè vitâ decedere, id bonis tantum viris proprium natura concessit.

Nec

Nec mirum tibi videatur, si multa quæ diximus haudquam præsentis tue conueniunt etati. Non enim id me latebat. Sed statui eadem operâ & præsentis vitæ consiliū, tibi proferre, ac futuri temporis monita relinquare, quæ quanto tibi sint usui futura, facile cognoscas: qui vero tibi cum benevolentia consulat, difficulter consequeris. Ut ergo reliqua non ex alio requiras, sed hinc veluti ex ærario proferas, decreu in hile eortu prætermittere, que cunqne tibi possim in consilium afferre. Gratiæ autem habeo Deo ingentem; si quæ de te concepi, non me fallat opinio. Plerosq; enim videmus, ut cibis incundissimis potius quam saluberrimis delectari: ita seducentibus & vero amicis potius accedere, quam illis qui ad meliora hortentur. Te vero puto contrâ instituisse pergere, iudicium mibi tuum circa reliquum vitæ cultum industria sumens. Qui enim rectissima sibi ipse agere indicit, consentaneum est cum aliorum ad virtutem exhortantium monita non segniter amplecti. Præcipue exigit ut rerum honestarum amore tenearis, si perspexeris, quod ex iis voluptates perquam legitimè habeam. In societate namque satiandarumquæ libidinu studio continuo sunt labores voluptatibus adiuncti, enixius vero ad virtutem conatus, modestaque vitæ institutio sinceras semper certioresque referunt oblections. Et illic quidem gauisi primum, postea dolemus: hic post labore voluptates capimus. In cunctis autem rebus non ita à principiis meminimus, quemadmodum exitus sensu mouemur. Plurima enim in vitâ non propter res ipsas agimus, sed consequentiâ gratiâ elaboramus. Cogita autem quod malis conuenit præfissim, quicquid obuiu est agere. Hanc enim protinus vitæ sibi regulam præscripserunt. Bonos vero oportet nequaquam virtutem negligere, vel in multorū incurvare reprehensiones: Cuncti enim non perinde derunt eos, qui se fallunt, sicut qui probos se esse iactant, nullaque in re vulgo sunt præferendi. Reclamè quidem, nam si eos, qui satis verbis fraudem struant, improbamus, quomodo eos qui totâ aberrant vitâ, non aspernando putabimus? meritoque credimus istos non solum in seipsum delinquere, sed & fortune esse proditores: hæc enim opes gloriæque & amicos peperit: illi vero scipios indigros hac suofiliatate fecerunt: Quod si oportet, cù, qui mortalius sit scrutari eum, ullara